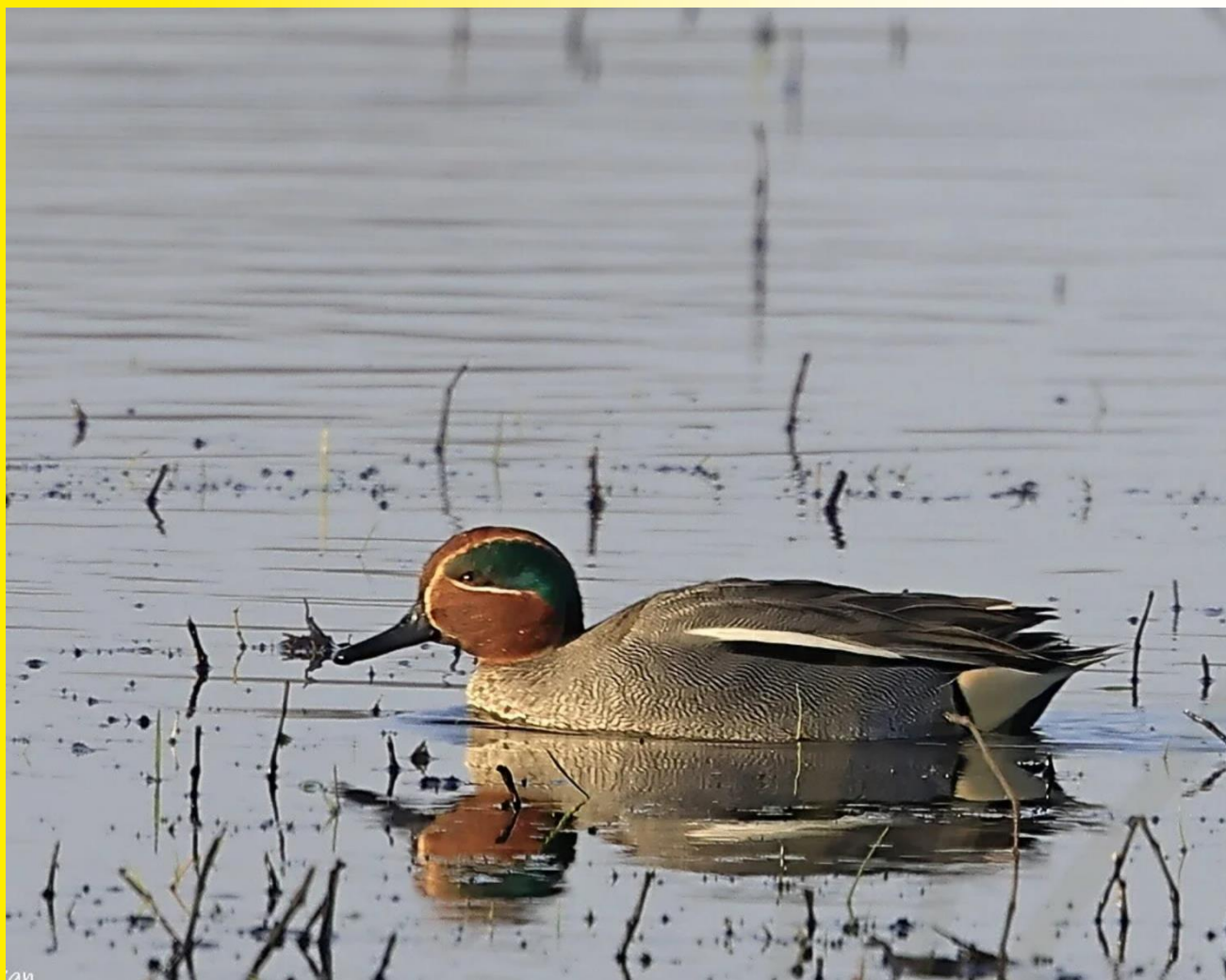

't hupke

Verenigingsblad van de West Brabantse Vogelwerkgroep

Nr 204 Lente 2026

Inhoud

Afscheid Biemeus	2
Uit het archief: de	3
Zomertaling	
Vogels houden van Breda:	4
Moerenlooppark	
Kiske en Mieske	6
Oehoe dood	6
Gierzwaluwen Breda	7
Blauwe Reiger als	11
broedvogel	
De Wintertaling	20
Wanneer 1 ^e Fitis	22
Nieuwjaarsreceptie	22
Tafeleenden Emerput	23
Patrijzenstand Breda	24
Broedgeval 't Hupke	25
Nieuwe folder	25
Natuurgebied regio:	27
Moretusbos	
Dagje vogelen met Matty en	28
Ben	
Bijzondere waarneming	29

Ondersteuning gevraagd bij cursusavonden

We zoeken iemand met enige pc-kennis die ons kan helpen bij het opstellen van de PC etc. op de maandagavonden voorafgaande aan de cursus die begint om 19.45 uur.

Aanwezigheid gewenst rond 19.00 uur. Over de precieze taken kan men natuurlijk nadere uitleg krijgen.

De eerste les is op 23 februari a.s. Graag melden bij: cursussen@westbrabantsevwg.nl

Van de redactie

We zijn met ons Hupke begonnen aan de 57ste jaargang. Waar is de tijd gebleven; er zullen nog enkele leden zijn die de beginperiode mee hebben gemaakt, maar in al die tijd is er door onze Vogelwerkgroep een enorme berg data verzameld waar je U tegen kunt zeggen. In dit nummer is daar veel van te vinden.

Veel leesplezier in dit extra dikke nummer.
Jan en Martin

't Hupke is een uitgave van de West Brabantse Vogelwerkgroep en wordt 4x per jaar toegezonden aan onze leden. Het lidmaatschap loopt per kalenderjaar. Opzegging kan alleen schriftelijk bij de secretaris, uiterlijk 1 maand voor het begin van het nieuwe kalenderjaar.
Bank; NL47 TRIO 0320 8770 35

Bestuur

Maurice Verschuren (voorzitter)
Ger Duijf (secretaris)
Luuk Wagenaars (penningmeester)
Ineke Buijnsters (PR & communicatie.)
Kees Wijnen (IT + ledenadm.)
Laurie Rijdsdijk (bio-secretaris)

Vormgeving en opmaak

Martin van Leest

Redactie 't Hupke

Martin van Leest
Jan Benoist
redactie@westbrabantsevwg.nl
De redactie is niet verantwoordelijk voor de inhoudelijke teksten.

Vaste medewerkers

Raymond van Breemen
John Frijters
Piet van Iersel
Hans van der Sanden
Willem Veenhuizen
Ria Lambregts (foto's)
Ineke Buijnsters
Wilma Rasink

Tekstcorrectie

Betsie Staal
Hella Ligthart

Website

www.westbrabantsevwg.nl

Webredactie

Ger Duijf / Jac van Peer
website@westbrabantsevwg.nl

Hupke

Manier van aanleveren kopij, zie info op de website.
't Hupke is ook te vinden op onze website.
Wenst u 't Hupke digitaal te ontvangen stuur dan een mail naar;
secretaris@westbrabantsevwg.nl

Foto omslag: Hans van Kluiven

't Hupke wordt gedrukt op gerecycled papier door:
Printwall Breda

Stadsvogels	Willem Veenhuizen
	stadsvogels@westbrabantsevwg.nl
Roofvogels	Raymond van Breemen
	roofvogels@westbrabantsevwg.nl
Uilen	Martin van Leest
	uilen@westbrabantsevwg.nl
Watervogels	vacant
Weidevogels	Agnes van der Sanden
	weidevogels@westbrabantsevwg.nl
Rooskensdonk	Cees Huijben
	rooskensdonk@westbrabantsevwg.nl
De Kamertjes	Oscar Loos
	kamertjes@westbrabantsevwg.nl
Knotwerkgroep	Rob Fisscher
	knotwerkgroep@westbrabantsevwg.nl
4 ^e Bergboezem	Kees Wijnen
	4ebergboezem@westbrabantsevwg.nl
Dintelse Gorzen	Ronald Buijnsters
	dintelsegorzen@westbrabantsevwg.nl
Excursies	Giggi van Melick
	excursies@westbrabantsevwg.nl
Lezingen	Wilma Rasink
	lezingen@westbrabantsevwg.nl
Cursussen	Jan Benoist
	cursussen@westbrabantsevwg.nl

Tijdens de Nieuwjaarsvogelquiz op 12 januari 2026 kwamen al onze werkgroepen aan bod. Het liet aan iedereen zien hoe divers en op welke manieren wij binnen onze vereniging actief zijn. Dat was mooi om te beseffen en iets om trots op te zijn. Wat ik in mijn toespraak ook aanhaalde was dat wij een vereniging zijn, geen wetten kunnen maken, geen leger hebben, maar ook geen marktpartij zijn die winst moet maken. Wij zijn de burgermaatschappij. Wij vogelaars zien het belang van natuur en daar zal de politiek in een democratie uitvoering aan moeten geven. Nou moet die politiek aan meer burgerbelangen uitvoering geven dus dat is nog niet zo gemakkelijk. We weten ook wel dat natuur niet per se bij iedereen op de eerste plaats komt. Dat is in discussies ook altijd heel moeilijk om duidelijk te maken. Euro's zijn beter te begrijpen. Met het begrip ecosysteemdiensten

(<https://www.pbl.nl/ecosysteemdiensten>) zijn die natuurwaarden ook in euro's te vertalen. Natuurwaarde uitgedrukt in euro's kan een verrassend inzicht geven. Natuur mag zeker wel wat kosten, in ons eigen belang. Met onze vereniging worden we ook betrokken bij lokale, regionale en provinciale bestuurszaken, waarin wij vanwege onze doelstelling "vogelbescherming" belang hebben. Denk in dit verband aan gemeente, Staatsbosbeheer en het Waterschap. Dat is wel het mooie van democratie, dat we die gelegenheid krijgen. Vaak gaat dat niet verder dan gehoord worden of luisteren naar onze adviezen of inzichten, maar we worden in zekere mate op die manier serieus genomen. Daarbij treden we vaak gezamenlijk op met onze natuurlijke partners zoals regionale natuurverenigingen en Vogelbescherming Nederland. Die gezamenlijkheid hebben we in de regio Breda georganiseerd met Natuurplein de Baronie, waar wij lid van zijn. Deze belangrijke club, een vereniging van natuurverenigingen, heeft nog een vacature voor de secretaris, dus mocht iemand daar belangstelling voor hebben dan hoor ik dat graag.

We zijn dit jaar alweer begonnen met onze georganiseerde excursies; in februari starten we met de lezingencyclus en met onze cursussen. Ik wens iedereen die zich geheel vrijwillig en met zoveel enthousiasme inzet voor al het mooie dat de natuur, deze goudgroene ecosysteemdienst, ons te bieden heeft, heel veel succes.

Uw voorzitter, Maurice Verschuren

Afscheid van onze Biemeus

In 't Hupke 132 schreef Biemeus zijn eerste column. Achttien jaar later is er een einde gekomen aan een serie columns waarvan onze lezers 4x per jaar hebben kunnen genieten.

Als vogelaar van het eerste uur, medeoprichter van onze Vogelwerkgroep, heeft Biemeus zijn kritische en scherpe pen gebruikt om via zijn columns blij te geven van wat er in de natuur om ons heen zoal mis is. Altijd oprecht geschreven, maar daar was niet iedereen het altijd mee eens, zo was Biemeus.

Biemeus is de Bredase naam voor een Koolmees en hij gebruikte deze naam als pseudoniem maar eigenlijk wist iedereen wel wie hij was, een eigenzinnige man waar je altijd op kon rekenen.

Harry van Vugt is nog wel onder ons maar slijt zijn laatste periode van zijn leven in het hospice.

Harry bedankt.

De Zomertaling

Deze keer heb ik maar eens gekozen voor een eendensoort die vroeger denk ik algemener was dan heden ten dage, maar je moest wel weten waar je hem kon vinden (plassen en moerassen natuurlijk) maar dan vooral in het vroege voorjaar en uiteraard in de zomerperiode. Hij heet niet voor niets de Zomertaling, in tegenstelling tot zijn familiegenoot de Wintertaling. Hij werd veel gezien op de Bleeke Heide en in de Biesbosch. Maar hoe is het met de waarnemingen in ons archief? Opvallend is dat kennelijk vóór 2000 vrijwel geen waarnemingen werden doorgestuurd; dat begint pas als we met Waarneming.nl overschakelen op het digitaal doorgeven.

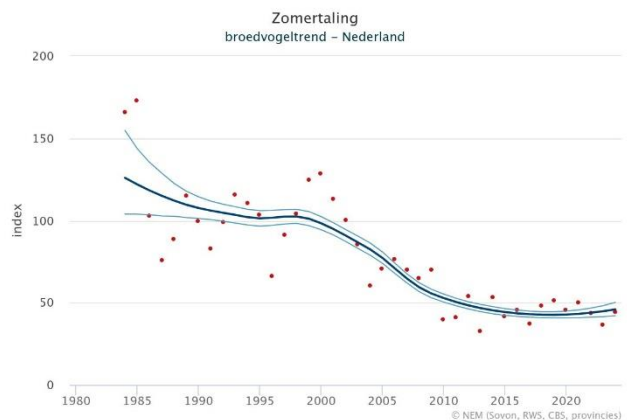
Ik heb dat maar even in een samenvatting gezet, zie de tabel hieronder.

Samenvatting Zomertaling in het archief			
Periode	Aantal getelde Zomertalingen	Aantal waarnemingen in archief	Gemiddeld aantal per waarneming
1961-1970	0	0	0,0
1971-1980	3	2	1,5
1981-1990	0	0	0,0
1991-2000	7	2	3,5
2001-2010	442	197	2,2
2011-2020	1158	482	2,4
2021-2025	987	486	2,0

Het is opvallend dat er van onze Vogelwerkgroep de eerste meldingen komen in de zeventiger jaren. Dat blijkt ook te kloppen met de teksten in de Avifauna van Noord-Brabant. Daar vragen ze zich af of er voor de tachtiger jaren wel broedgevallen waren in Noord-Brabant. In die publicatie worden het Groote Meer en de Maatjes genoemd als mogelijke broedplaatsen. In de eerste vogelatlas van SOVON (1979) wordt wel gemeld dat er in de zeventiger jaren een sterke terugval was in het aantal broedende Zomertalingen in Nederland, dus geen wonder dat ze door de leden van de Vogelwerkgroep weinig werden gezien. Want je moet ze vooral zoeken in de gebieden met ondiepe sloten en hoge waterstanden in de bodem. Bovendien is het een trekvogel dus hij loopt onderweg en in de overwinteringsgebieden gevaar. Zo blijkt in die tijd de Sahelzone breder te worden, wat de kans op overleving niet groter maakt.

In de vogelatlas van SOVON uit 2002 staat dezelfde achteruitgang beschreven, maar dan wordt nog eens benadrukt dat de intensivering van de landbouw in Nederland als geheel ook een belangrijke bijdrage aan de vermindering van het broedvogelbestand heeft geleverd. Een bevestiging van dit idee zien we ook terug in de atlas van de West-Brabantse broedvogels. Daar wordt ook de intensievere landbouw de schuld gegeven van de vermindering van het aantal broedparen.

Het Groote Meer en het Kleine Meer bij Ossendrecht zijn inmiddels door verdroging, als gevolg van drinkwaterwinning in de buurt, ook minder groot geworden en daar nemen ook de aantallen af.

In bovenstaande grafiek is de ontwikkeling in Nederland van de Zomertaling weergegeven en dan zie je dat er een stevige daling van het aantal broedparen is in de jaren 1990 tot 2010.

Zomertalingen Foto: Jan van der Straaten www.Freenatureimages.eu

Maar dan is het toch opvallend dat er in de samenvattende tabel plotseling best veel waarnemingen in ons archief verschijnen. Grotendeels wordt dat natuurlijk veroorzaakt doordat we zijn overgeschakeld op de digitale manier van invoeren van waarnemingen. Dat vraagt wel om er nog eens goed naar te kijken. En wat blijkt dan: er zijn ongeveer evenveel waarnemingen van de Zomertaling op de Bleeke Heide gemeld als in de Biesbosch als totaal gebied. Maar daar zijn het er natuurlijk meer. Dank je de koekoek zul je zeggen, dat is ook een veel groter gebied. Dat klopt en daarmee is het antwoord duidelijk. Totaal zijn de twee gebieden verantwoordelijk voor bijna 40% van de waarnemingen van de Zomertaling.

Piet van Iersel

Bronnen:

1. Avifauna van Noord-Brabant, FJH van Erve e.a. (1967)
2. Atlas van de Nederlandse Broedvogels: Sovon 1979
3. Atlas van de Nederlandse Broedvogels: Sovon 2002
4. Atlas van de West-Brabantse broedvogels 2007
5. <https://stats.sovon.nl/stats/soort/1910>

Moerenlooppark van ontstaan tot heden

Ligging algemeen

Het Moerenlooppark is gelegen in de wijk de Haagse Beemden, wijkdeel Kievitsloop en omsloten door voornamelijk achtertuinen, Haagbeemd in Zuidwest, Moerenlooppad westelijk, Witmoeren en Huis- en Buitenerf oostelijk en Schippersdonk in het zuidoosten. Het Moerenlooppark is meer een beek-begeleidende groenzone langs de Moerenloop, een watergang uit het verleden.

Historie

De wijk Haagse Beemden was van oudsher voor een deel een turfwinninggebied, dat al begon in ongeveer 1350. Het gebied werd doorsneden door oude watergangen, turfvaarten, zoals Vloeigracht, Boschloop, Moskesloop en Kesterenloop.

De Haagse en Ettense Beemden waren van oudsher een kleinschalig landschap van akkers en weiden met broekbosjes, elzensingels en moerasachtige beplantingen. Begin 1976 is dit gebied van de gemeente Prinsenbeek overgedragen naar de gemeente Breda. In 1978 is men begonnen met de stedelijke ontwikkeling.

De stedenbouw is ontworpen rondom het gespaarde landgoed Burgst (reeds vermeld in de 12^e eeuw!). Deze landerijen en hoeven van Burgst zijn pas sinds 2006 een rijksmonument.

De stadsontwikkeling rondom de gespaarde landgoederen zone, is ontstaan mede op advies van F. B. Maas en L. Tummers (1975).

Heden ten dage is de bebouwing nagenoeg voltooid, en in sommige wijkdelen zelfs alweer aan renovatie toe.

Beplantingen

Het 'park' Moerenloop bestaat nu uit vochtige bermen, met langs de Moerenloop plekgewijs mooie oevers met riet en moerasvegetatie.

Bosjes en houtsingels zijn van vochtige oorsprong; boomsoorten als els, wilg, es, berk en populier zijn de voornaamste soorten. Plaatselijk is er een fraaie, dichte struiklaag aanwezig van hazelaar, Gelderse roos, veldesdoorn, vogelkers, berk en bramen.

Plaatselijk zijn er nog prachtige oude relictten van knotwilgen aanwezig, doch ook nieuwere rijen knotwilgen.

Een klein eiland is aanwezig, deels ook met knotwilgen beplant, en omgeven door bredere wateroppervlakten. Dit eiland wordt in de periode juli tot en met maart begraaasd door Nederlandse landgeiten. In de broedtijd van de vogelwereld worden de geiten naar ergens anders verplaatst!

In het noordelijk deel is een paddenpoel gegraven, nu omgeven door een elzen- en wilgenbeplanting.

Een gevlochten wilgenhaag wordt door vrijwilligers daar gemaakt om de poel meer te beschermen tegen wandelaars en honden.

Een bewaakte speel- en sportruimte is aanwezig voor meer rust en ontspanning voor de jeugd! Maar er is ook een zanderige speelomgeving met vele klim- en zwaaitoestellen. Honden moeten aan de lijn, maar er zijn enkele delen van het 'park' waar de hond los mag lopen.

De paden zijn goed begaanbaar; alleen als je op het fietspad moet lopen dan uitkijken voor racers.....

Vogel- en natuurkwaliteiten

Veel van bovengenoemde verschillen geven het 'park' een natuurlijk karakter, wat uiteraard vele diersoorten aantrekt.

Vogels houden van Breda

Periode van voor 1970

De vogelwereld van voor de stedelijke ontwikkeling is begrijpelijk sterk anders dan nu.

Voordat de stedelijke bebouwing op gang kwam, waren deze gebieden nog belangrijk en aantrekkelijk als foerageergebied voor Ganzen; Grauwe Ganzen en Kolganzen vonden er goede graas- en rustgebieden.

Maar we beperken ons meer tot het heden.

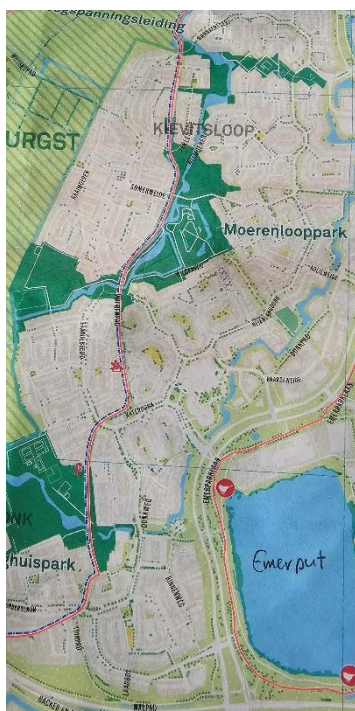
Periode 2002-2008

In 2005 is de wijk Kesteren door Cor en Toos Borghouts geïnventariseerd (gekarteerd op zingende mannetjes). Onderstaand de voor het Moerenloop'park' aanwezige territorium-houdende soorten.

Houtduif*	5	Fitis	1
Turkse Tortel	6	Winterkoning	4
Koolmees	5	Roodborst	4
Pimpelmees	3	Zwartkop	4
Staartmees	1	Vink	4
Grote Bonte Specht	1	Groenling	2
Merel	4	Gaai	1
Zanglijster	4	Ekster	3
Heggenmus	2	Wilde Eend met diverse pullen	5 paar
Tijftjaf	4	Waterhoen met jongen aanwezig	2 paar
Opvallend geen Meerkoeten toen			

* vooral aan de randen van het park

Enkele losse waarnemingen april 2005: 2 Grote Canadese Ganzen en 1 Bonte Vliegenvanger in juni nog op doortrek. In de wijk ongeveer 10 territoria van de Huismus aanwezig. Tja, dit onderzoek is alweer 20 jaar geleden. De vegetatie heeft nu een nog steviger moerasbosontwikkeling doorgemaakt. Waterstanden zijn verhoogd of verlaagd, waardoor verschillende vogelsoorten zijn toegenomen of zelfs niet meer aanwezig.

Ligging Moerenlooppark

Periode 2015 - heden

Opvallend waren voor mij, toen ik daar 13 januari jl. rondliep, de vele Waterhoenen; dat geeft aan dat de oevers en aangrenzende graspercelen een goede nestel- en voedselbron zijn.

Nog steeds weinig of geen Meerkoet, toch een algemene soort voor de grotere wateren. Misschien zijn de sloten te kleinschalig. Mooi was een groepje Krakeenden! Zelfs meer aanwezig dan Wilde Eend.

De boompartijen zijn veel ouder geworden, dus de meer kritische soorten als Boomkruiper en misschien al wel Boomklever en Grote Bonte Specht zullen zich al blijvend hebben gevestigd.

Vogeltechnische kwaliteiten met aanbevelingen

Het 'park' is druk met wandelaars, met of zonder hond.

Er is veel spelende jeugd en dat geeft natuurlijk extra onrust voor de aanwezige vogelbevolking.

Ik vind de dichtere bosjes vaak te klein of te smal om bepaalde struikbroeders een goede broedgelegenheid te bieden. Pleksgewijs zijn fraaie, met riet verruigde oevers, aanwezig. Dat geeft meer mogelijkheden voor enkele rietvogels als Karekiet, met goede mogelijkheden voor watervogels als Waterhoen en Eenden.

Bomeneilanden zijn wenselijk; onder de bomen een extensiever maaibeheer toepassen of inzaaien met schaduw verdragende kruiden.

Hierdoor is er meer voedsel voor insecten en vogels.

Meer aanplant van knotwilgen is mogelijk om het nattere karakter nog meer tot uiting te brengen. De knotten zijn een goede broed- en schuilgelegenheid voor diverse vogelsoorten.

Kortom een redelijk aantrekkelijke groenzone die altijd wel leuke vogelsoorten kan herbergen.

Willem Veenhuizen

Bronnen:

T. Kappelhof, K. Leenders, J.W. Messer, P. Klep 2021; Historische atlas van Breda, Pictures Publishers.

P. van Iersel, H. van der Sanden, A. van der Sanden,

W. Veenhuizen 2009; Vogels (houden) van Breda, NPM Breda.

Waarneming.nl 2025; diversen geraadpleegd.

Erfgoedweb Breda.

Breda Binnenste Buiten, Website 2024.

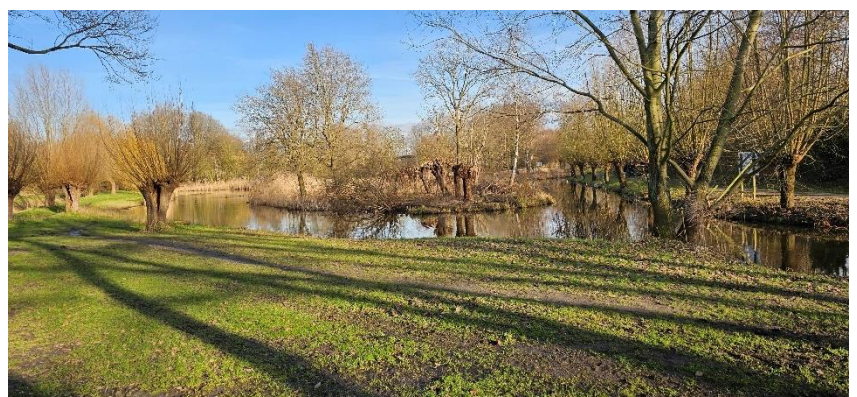
Breda stad in een park, kaart en atlas 1^e editie, juli 2020

Amersfoort/RD New, 1:10.000

Archief West Brabantse Vogelwerkgroep; H. van der Sanden.

C. Borghouts en T. Borghouts. Vogelterritoriumkartering.

Kievitsloop 2005.

Jong van Kiske en Mieske (Bredase slechtvalken) dood gemeld via Vogeltrekstation

In 't Hupke van zomer 2025 schreef ondergetekende enthousiast dat de jonge slechtvalk (♀) die geringd is op 16 mei 2023 op de toren van de Grote Kerk in Breda, gezien en gehoord was op de zendmast van de Augustapolder in Bergen op Zoom.

13 december 2025 kreeg ik weer een melding van het Vogeltrekstation, helaas slecht nieuws. De dierenambulance heeft de vogel opgehaald na een melding dat zij ineens uit de boom viel aan de Pastoor Jutenlaan in Bergen op Zoom. De slechtvalk heeft daarna nog even flink gesparteld (leek bijna een epileptische aanval) en was toen dood. De afstand tot de ringplaats is 35 km, de richting van de ringplaats 71 graden. Versteken tijd na de ringdatum was 2 jaar, 6 maanden en 27 dagen.

Het ringen van vogels, zeker met kleurringen die goed zijn af te lezen met een telescoop, is waardevol. Door vogels te ringen en ze bij terugvinden (al dan niet levend) te melden, kom je veel te weten over leeftijd, terreingebruik (habitat) en verplaatsing (dispersie/vogeltrek). Het is belangrijk om een ring die je vindt te melden bij het vogeltrekstation, je kunt zo een bijdrage leveren aan onderzoek, studie en de bescherming van vogels.

Raymond van Breemen

Kiske en Mieske als juveniel in de nestkist van de Grote Kerk.
Foto: Raymond van Breemen

Oehoe Mastbos dood

Aan het broedsucces van Oehoes in het Mastbos is plots een einde gekomen. Dinsdag 3 februari vond een wandelaar (uit Rotterdam) in het Mastbos een gewonde Oehoe, een vleugel was gebroken en zijn oog was beschadigd. De man heeft de dierenambulance gebeld en heeft op advies van hen een doek over de Oehoe gegooid. De vogel is naar het Vogelopvangcentrum in Zundert gebracht, waar hij de volgende dag is overleden. Hopelijk vindt de achtergebleven Oehoe snel een nieuwe partner.

De gewonde Oehoe met gebroken vleugel en beschadiging aan het oog.
Foto: Mevr. Hofman

Rene Hofman met de Oehoe in de deken.

Foto: Mevr. Hofman

Martin van Leest

Gierzwaluwen in Breda

Is het u opgevallen dat dit jaar de Gierzwaluwen rond de 20^e juli al waren vertrokken?

Hier, in de wijk IJpelaar, in ieder geval wel. Ook vlak bij onze woning, nabij de Mathenessestraat, waren toch zeker twee bewoonde nesten achter het boeiboord aanwezig. Vanaf deze datum was het ook hier weer stil.

Eind april komen ze terug vanuit Zuid- en Midden Afrika, en ze zijn de laatste week van juli of de eerste week van augustus alweer op de terugweg naar het zuiden.

Ze komen dus alleen maar aan de 'grond' om een nestholte te zoeken en jongen groot te brengen.

Dit jaar was het tijdens het broedseizoen uitzonderlijk warm en droog. De Gierzwaluwen, en zeker de jongen, hebben hier hinder van ondervonden.

Bij het Vogelrevalidatiecentrum in Zundert waren nog nooit zoveel jonge Gierzwaluwen binnengebracht. Ook andere vogelopvangcentra in den lande kregen opvallend meer Gierzwaluwen aangeboden.

Het blijkt dat onder de daken en in de nestkasten de temperatuur zo hoog wordt dat de jongen, als ze al redelijk volwassen worden, naar de nestopening kruipen om af te koelen. De jonge Gierzwaluwen houden de bek open om wat meer af te koelen, of ze gaan uit de nestholte hangen (zie foto 3). Ze vallen dan vaak uit de nestplek.

De vele houten nestkasten, van het type Mourmans, Deze houten, succesvolle kasten hangen al een jaar of negen onder de dakgoten in de omgeving van de Amerongenstraat, in de wijk IJpelaar.

In Amersfoort is in 2020 temperatuuronderzoek gedaan (Limosa 96) in vele nestkasten. Het ging om zowel ingemetselde als tegen de muur bevestigde kasten. In bijna alle kasten werd een hoge temperatuur gemeten; in kasten tegen de west, oost of noordoostzijde werd een binnentemperatuur van wel 40 gr C gemeten.

Het advies is om de gierzwaluwnestkasten, zowel de ingebouwde als de aan de muur bevestigde kasten, aan die zijde te bevestigen waarop op het heetst van de dag geen zon kan komen! Dus lastig, er komt altijd wel wat zon op de kasten of tegen de muur van de woningen.

Dus de kasten in de schaduw plaatsen, aan oost- of noordoostzijde. Dat zijn de betere windexpositie-kanten om voor de Gierzwaluw de hittestress een beetje te kunnen temperen.

Goed werkende nestkasten voor de Gierzwaluw. Het blijkt dus al jaren dat de houten nestkasten (type Mourmans) succesvol zijn in de wijk IJpelaar.

Renovatie Hoge Vught, wijk Wisselaar

Diverse neststenen waren het eerste broedseizoen al aangenomen als nieuwe broedplek! Deze neststenen zijn als mitigerende maatregel aangebracht. Het zijn houtbetonnen nestkaststenen van het type Unitura GZP2 32x18x17,7cm, met een ovale aanvliegopening van 33x66 mm, en een gewicht van 14,8 kg. Deze kast is aanbevolen door bureau Econsultancy (foto 1).

In de winterperiode zijn deze kasten aangebracht en zo dicht mogelijk bevestigd nabij de invliegopeningen van de te renoveren daken en daklijsten.

Oproep

Is het een idee om komend seizoen, per wijk of straat deze aangebrachte neststenen eens te monitoren?

En daarvoor per wijk of renovatieplan een coördinator aan te wijzen die dit wil gaan begeleiden, of mee wil doen?

Er zijn zover ik weet een zestal locaties voor renovatie of natuurinclusieve bouw bekend.

Gaarne opgeven bij mij voor verdere organisatie en planning!

Willem Veenhuizen, juli/augustus 2025

Bronnen:

West Brabantse Vogelwerkgroep; 2009, Vogels (houden) van Breda, van Iersel, P. van der Sanden A, van der Sanden H., Veenhuizen W, NPM media Breda

SWEV, Atlas van de West-Brabantse broedvogels 2007, NPN media Breda

Hoekstra J., vd. Lelie, F., Schroder J. 2023, Temperatuur in inbouw-nestkasten voor Gierzwaluwen, Limosa 96

Unitura-Rijssen, website juli 2025

Verslag roofvogeltelling West-Brabant 2025

Half december 2025 werden door de leden van de West Brabantse Vogelwerkgroep voor de 22ste keer de overwinterende roofvogels geteld.

Sinds het begin van de tellingen in de winter 2004/05 is een mooie reeks ontstaan die laat zien hoe het winterse voorkomen over de jaren veranderd is.

Methode

Op 13 en 14 december 2025 (met uitloop naar 12 en 15 december) zijn in het noordwesten van de provincie in het agrarisch gebied in de (voornamelijk open) natuurgebieden en her en der in het stedelijk gebied weer alle roofvogels geteld. De meeste tellers doorkruisten hun gebied per auto. Direct ten noorden van Etten-Leur en rondom Breda werd vanaf de fiets geteld en in het centrum van Breda te voet. Alle aanwezige roofvogels werden bij Waarneming.nl ingevoerd of op kaarten ingetekend. Met name voor de gebieden waar geen telgroepen actief waren zijn ter aanvulling losse waarnemingen van Waarneming.nl gebruikt om het beeld te completeren.

Weer

Zaterdag 13 december was het fantastisch weer. Het deed lenteachtig aan, het was helder en de zon scheen de hele dag. Het zicht was goed om de landerijen af te kunnen speuren en de hoogspanningsmasten te bekijken met een telescoop. Zondag 14 december was het grijs en heilig, wat het zicht minder gunstig maakte dan de dag ervoor, maar wel droog en nog redelijk goed om op pad te gaan.

Resultaten

In totaal werden er 394 roofvogels waargenomen, verdeeld over 10 soorten. Dat was het hoogste aantal van de afgelopen 5 jaar. De meeste soorten lieten een plus optekenen maar dat geldt niet voor de Blauwe Kiekendief en de Slechtvalk.

In de Lange Bunders bij Breda werd door Mitchell Krijnen een Rode Wouw waargenomen.

Er werden 8 Bruine Kiekendieven gezien, een evenaring van het record van 2024. Ondergetekende zag op 20 december, een week na de telling, in de Brabantse Biesbosch 4 Bruine kiekendieven foerageren boven een rietveld. Het was laat in de middag en wellicht in de buurt van hun slaapplek. Van Bruine Kiekendieven is bekend dat ze gezamenlijk slapen, soms gemengd met Blauwe Kiekendieven.

Van de Blauwe Kiekendief werden 9 individuen gemeld, 3 adulte mannen, 5 adulte vrouwen en een ringstaart. De laatste kan zowel een adulte vrouw zijn of een eerste kalenderjaar vogel. Eerste kalenderjaar vogels zijn warmer gekleurd en hebben donkere armpennen, maar dat is in het veld niet altijd goed te zien, zoals onder slechte lichtomstandigheden.

Van de Havik werden 18 exemplaren waargenomen, ook hier werd door een aantal waarnemers het geslacht gemeld,

namelijk 3 mannen en twee vrouwen (mannen zijn beduidend kleiner dan vrouwen).

Van de Sperwer werden 18 exemplaren gezien. In 5 gevallen werd het geslacht vermeld: 2 vrouwen en 3 mannen. Van alle soorten roofvogels die in Nederland zijn waar te nemen is bij de Sperwer het verschil in grootte tussen man en vrouw het meest uitgesproken (een ♂ is gemiddeld 29 cm en 150 gram, een ♀ 34 cm en 320 gram). De Buizerd is de meest voorkomende roofvogel in Nederland, zo ook bij ons in West-Brabant. In totaal werden er 249 buizerds gezien, beduidend meer dan voorgaande jaren. Mogelijk spelen hierbij zowel de voedselsituatie als de gunstige waarnemingsomstandigheden een rol. Het recordjaar in de reeks is nog steeds 2015 met 316 Buizerds. Het hadden er mogelijk meer kunnen zijn maar Ad Willemen, die op de vliegbasis Gilze-Rijen telt, moest vanwege het vele vliegverkeer zijn telling vroegtijdig beëindigen.

Er zijn 2 Zeearenden waargenomen, beide ten westen van de Brabantse Wal. De vliegende deur heeft vaste voet gekregen in Nederland.

Torenvalk ♂.

Foto: Henk Dikkers

In het verslag van de roofvogeltelling van december 2024 (zie 't Hupke nr. 200, lente 2025) staat een grafiek die de sterk negatieve trend van de Torenvalk over de afgelopen 10 jaar laat zien, een periode waarin het door ons getelde aantal ongeveer met de helft afnam. In december 2025, tijdens het Jaar van de Torenvalk, telden we er gelukkig weer fors meer, namelijk 72. Deze toename kan te maken hebben met het mooie weer op zaterdag (beter zicht), als ook de invloed van "Het jaar van" waardoor veel tellers extra oog hadden voor de soort, vanwege een goed muizenjaar of door een combinatie van deze factoren.

Het Smelleken werd 2 maal waargenomen.

Van de Slechtvalk werden 10 individuen gemeld, lang niet meer de aantallen die we een aantal jaar geleden nog telden (in 2018 en 2019 telden we beide jaren 18 Slechtvalken). De soort is de dip van de vogelgriep nog niet te boven. Bovenstaande geeft het belang van onze jaarlijkse telling aan en stimuleert alle tellers hopelijk om ermee door te gaan. In december 2026 organiseren we wederom een roofvogeltelling.

Onderzoek, inventarisaties, verslagen

Tabel 1. Geteld aantal roofvogels in december 2021 t/m 2025

	2021	2022	2023	2024	2025
Rode Wouw	-	-	1	2	1
Bruine Kiekendief	2	5	6	8	8
Blauwe Kiekendief	12	14	14	17	9
Havik	9	7	5	10	18
Sperwer	12	24	19	13	23
Buizerd	217	212	184	185	249
Zeearend	-	1	3	1	2
Torenvalk	69	58	54	46	72
Smelleken	1	-	1	-	2
Slechtvalk	13	11	4	11	10
Totaal	335	332	291	293	394

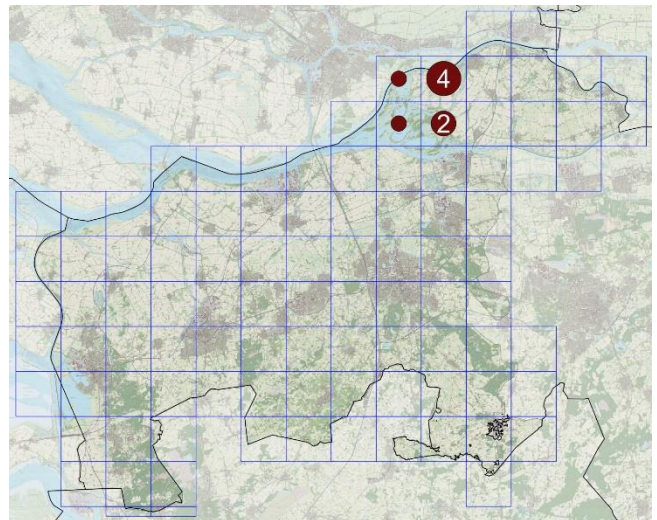
Dankwoord

Er werd geteld door: Jan Benoist, Cor Borghouts, Toos Borghouts, Piet van de Broek, Ger Duijf, Michiel van Engelen, John Frijters, Hannie van Gils, Johan van Haperen, Piet van Iersel, Arnold Klaren, Martin van Leest, Wilma Rasink, Laurie Rijdsdijk, Willem Veenhuizen, Ad Willemen, Jan-Willem Wijnhoven en Paul Zom. Veel dank ook aan iedereen die zijn of haar roofvogelwaarnemingen heeft ingevoerd op Waarneming.nl. John Frijters wordt bedankt voor het maken van de kaartjes.

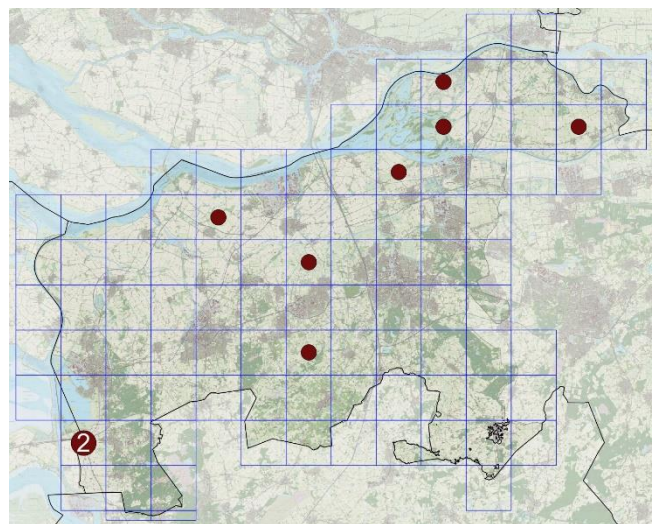
Raymond van Breemen

Legenda verspreidingskaarten:

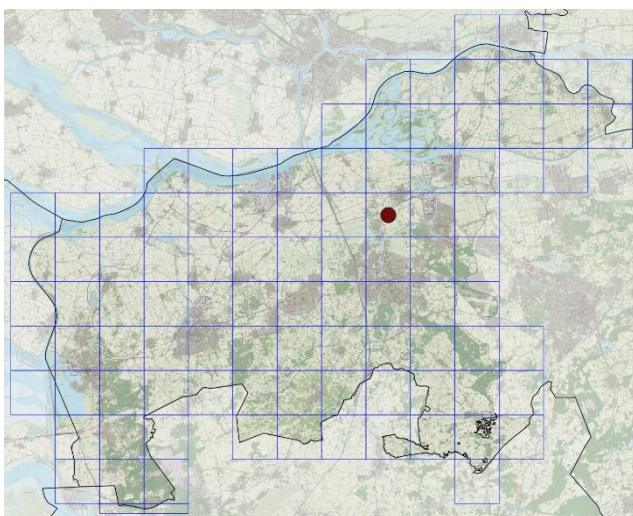
Kleine stip 1
Middelgrote stip 2-3
Grote stip 4-10
Hele grote stip >10
(Vanaf 2 met vermelding van het aantal)

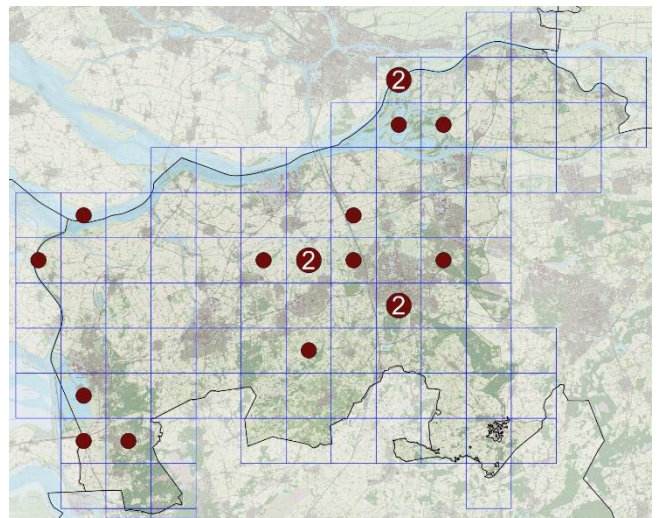
Bruine kiekendief
Totaal 8, maximum per atlasblok 4

Blauwe kiekendief
Totaal 9, maximum per atlasblok 2

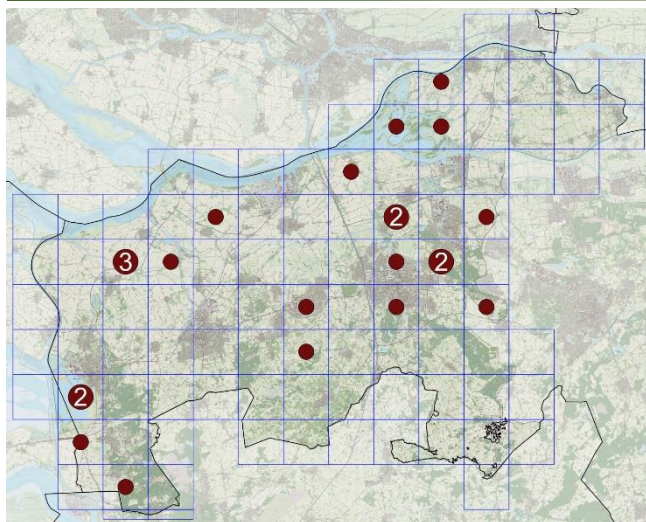

Rode wouw
Totaal 1

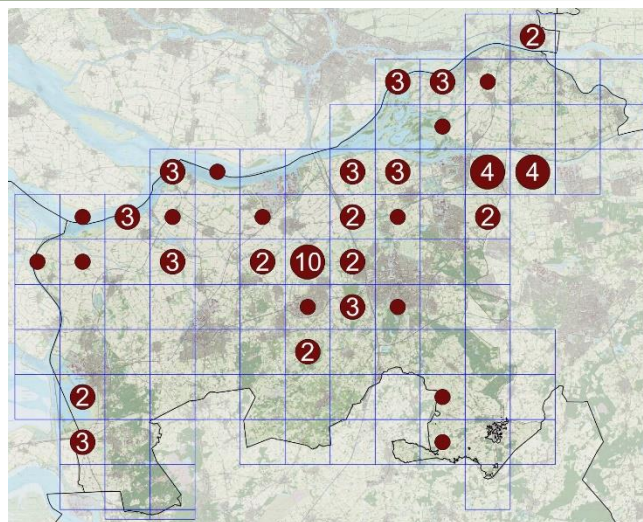
Havik
Totaal 18, maximum per atlasblok 2

Onderzoek, inventarisaties, verslagen

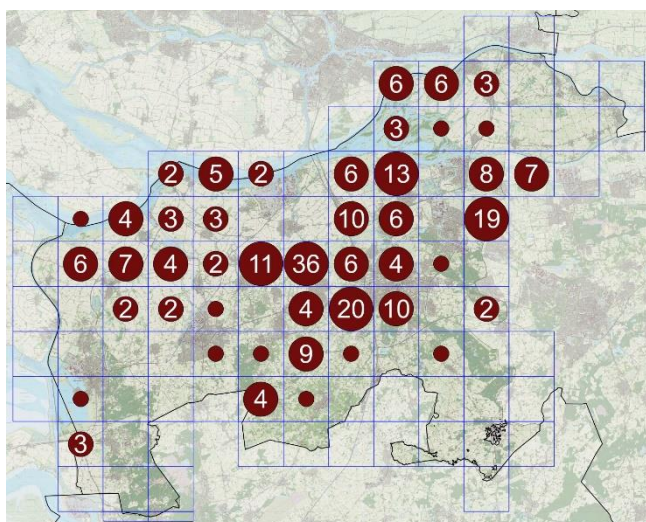
Sperwer

Totaal 23, maximum per atlasblok 3

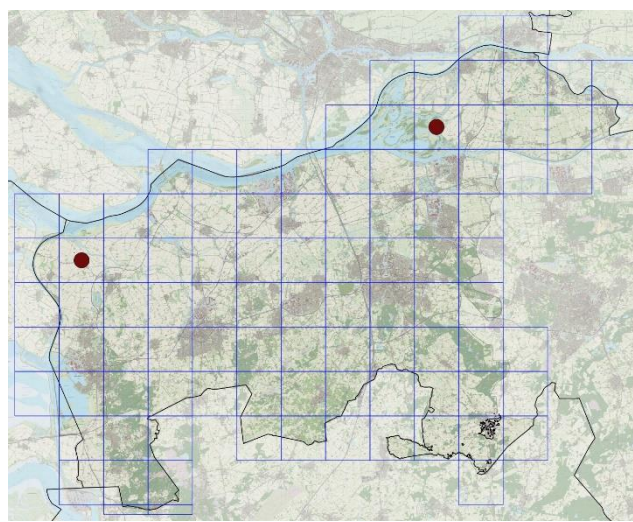
Torenavalk

Totaal 72, maximum per atlasblok 10

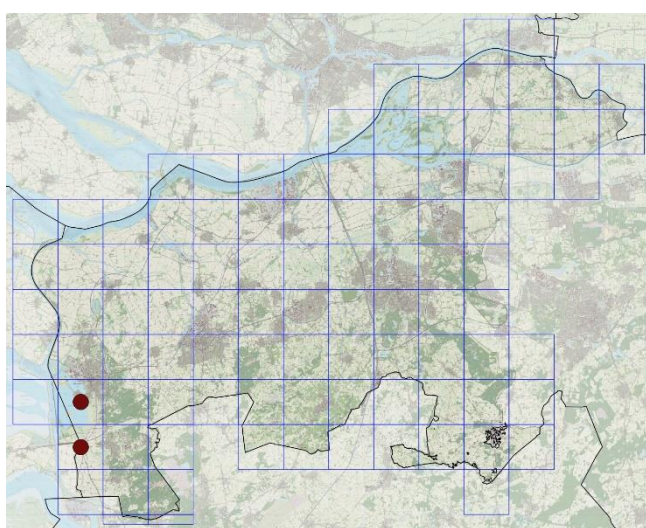
Buizerd

Totaal 249, maximum per atlasblok 36

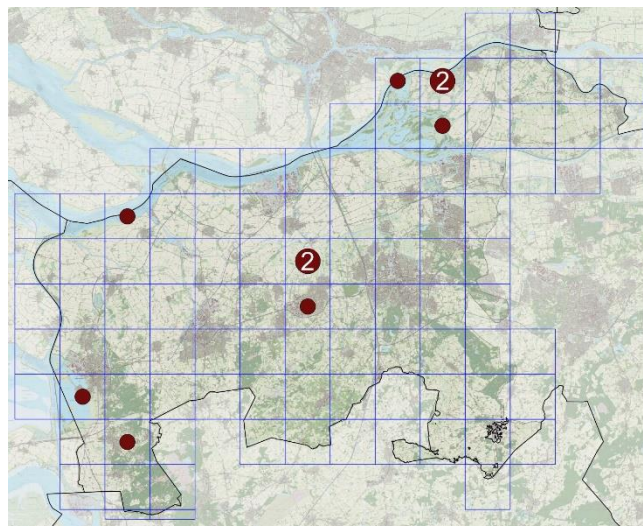
Smelleken

Totaal 2, maximum per atlasblok 1

Zearend

totaal 2, maximum per atlasblok 1

Slechtvalk

Totaal 10, maximum per atlasblok 2

De Blauwe Reiger als broedvogel in West-Brabant (1963 - 2025)

Tevens oproep: tellers gezocht

Het is inmiddels ruim veertig jaar geleden dat ik besmet raakte met het vogeltelvirus, en dat is één van de beste dingen die me ooit is overkomen. Vogels volgen blijft elke keer weer genieten: is het haviksnest dit jaar weer bezet, zal de Zwarte Stern zich opnieuw in Weimeren vestigen en hoeveel Blauwe Reigers vinden dit jaar hun weg terug naar de kolonie? Wat het tellen extra leuk maakt, is dat je (met betredingsvergunning) op plekken komt waar anderen niet mogen komen en dat je in de loop der jaren steeds vertrouwd raakt met de vogels in 'jouw' telgebied. En last but not least: het geeft een goed gevoel om met je tellingen bij te dragen aan het verzamelen van betrouwbare gegevens, die van groot belang zijn voor de bescherming van (vogel)soorten en het beheer van natuurgebieden. Deze keer staat de Blauwe Reiger in West-Brabant centraal. In 1989 vond ik mijn eerste blauwe reigernest en sinds 1997 volg ik de blauwereigerkolonie in het Liesbos - een kolonie die daar overigens al sinds de Middeleeuwen aanwezig is. De coördinatie van de kolonievogeltellingen is sinds 1993 in handen van Sovon. Het streven is om jaarlijks alle blauwereigerkolonies volledig te tellen. Dat lukt grotendeels, maar in West-Brabant zijn nog enkele hiaten. Hopelijk wil jij helpen deze op te vullen. Het tellen van kolonievogels is laagdrempelig: het kost weinig tijd en vereist geen uitgebreide kennis. Juist daarom is het ook zeer geschikt voor vogelaars zonder telervaring.

Beschrijving

De Blauwe Reiger is een bekende verschijning en behoeft nauwelijks introductie. De vogel is overwegend grijs van kleur, meet ruim 90 cm, heeft een spanwijdte van circa 175 cm en weegt 1,5-2 kg. Hij heeft een stevige dolk-vormige snavel. Tijdens de vlucht vallen de ingetrokken hals, de lange poten en de bolle vleugels op. Het dieet bestaat uit vissen (van stekelbaars tot Snoek en Paling), kleine zoogdieren (voornamelijk muizen en Mollen), amfibieën, insecten, kreeften, mosselen, wormen en jonge vogels. De dagelijkse voedselbehoefte bedraagt 330-500 g. Gedurende de broedtijd wordt het meeste voedsel tot op enkele kilometers van de kolonie verzameld, maar er zijn voedselvluchten bekend tot wel 20-30 km. 60-70% van de in Nederland broedende Blauwe Reigers blijft hier overwinteren. De rest trekt naar België, Frankrijk, het Iberisch Schiereiland en Zuidoost-Engeland en een enkeling vliegt zelfs door tot in West-Afrika. De vogels die hier blijven krijgen 's winters gezelschap van Blauwe Reigers uit Noord-Duitsland, Scandinavië en de Baltische Staten. Blauwe Reigers broeden vrijwel altijd in kolonies, slechts een enkeling broedt solitair. Het aantal kolonies en de omvang ervan worden vooral gelimiteerd door de beschikbaarheid van voedsel. De meeste Blauwe Reigers broeden in bomen, maar daar waar de kans op verstoring gering is nestelen ze ook op lagere, meer beschutte plekken zoals in wilgenstruweel en rietruigte. Zo'n 30% van de jongen vestigt zich in de geboortekolonie en een eenmaal

gekozen nestlocatie blijven ze langdurig trouw. Vanaf januari/februari keren de eerste reigers terug naar de broedkolonies. Jongere vogels volgen meestal in maart en april. Wanneer broedsels mislukken - bijvoorbeeld als gevolg van een koud voorjaar - dan kunnen Blauwe Reigers tot ver in mei met een vervolglegsel starten. Dit alles maakt dat het een geruime tijd kan duren vooraleer een kolonie volledig bezet is, én dat er op enig moment binnen een kolonie zowel nesten met eieren als met halfwas jongen kunnen voorkomen. De helft tot twee derde van de broedvogels zijn vierdejaars of ouder, de rest voornamelijk tweede en derdejaars. Wanneer de stand laag is - zoals na een strenge winter - dan doet ook een deel van de eerstejaars reigers een broedpoging.

Blauwe Reiger in broedkleed.

Foto: Gérard van den Broek

De paren die als eerste in de kolonie arriveren nemen vaak de wat grotere oude nesten in bezit. De later arriverende vogels moeten genoeg nemen met de kleinere nesten of zelf een nieuw nest bouwen. De aanvoer van nestmateriaal geschiedt voornamelijk door de mannetjes, terwijl de vrouwtjes de bouw voor hun rekening nemen. Het nest bestaat uit takken en takjes die van de grond worden geraapt, worden afgebroken of worden gestolen uit onbewaakte nesten. Nieuwbouwnesten kunnen opvallend klein zijn, hergebruikte nesten daarentegen juist fors. Dat laatste mede vanwege de gewoonte van de reigers om gedurende de gehele broedperiode nieuw nestmateriaal aan te blijven slepen. Vanaf februari - maar vooral in maart en april - worden er meestal 4-5 blauwgroene eieren gelegd. Vervolglegsels en legsels van jonge vogels tellen vaak slechts 3 eieren. Late vestigingen en vervolglegsels vinden plaats tot ver in mei. De eieren worden meestal met tussenpozen van 2 dagen gelegd en - afhankelijk van de legselgrootte - vanaf het eerste, tweede of derde ei, gedurende 25-28 dagen bebroed. De beide partners zijn actief bij het hele broedproces betrokken. De jongen verlaten het nest definitief na 8-9 weken. Van de meeste nesten vliegen 2-3 jongen uit. Van de uitgevlogen jongen sterft 70 tot meer dan 80% in het eerste levensjaar, en aan het begin van het vierde levensjaar is nog maar zo'n 5% in leven. Vanwege de hoge sterfte onder de jonge reigers bedraagt de gemiddelde leeftijd slechts 5 jaar, maar er zijn ook vogels bekend die bijna 25 jaar oud werden.

Voorkomen in Nederland

Duizenden jaren geleden, toen vrij stromende rivieren nog van grote invloed waren op het Nederlandse landschap, ontstonden er in laag Nederland uitgestrekte moerassen, het ideale leefgebied voor Blauwe Reigers, die er dan ook talrijk aanwezig waren. Vanaf ongeveer de vroege middeleeuwen werden de moerassen ontgonnen en ontwaterd en tegelijkertijd werden reigers zwaar vervolgd waardoor hun aantal dramatisch afnam. De soort wist zich daarna goed aan te passen aan het weidelandschap met sloten en vaarten en ook tegenwoordig nog vinden we de meeste kolonies in het lage deel van Nederland, inclusief het rivierengebied. Op de zandgronden - waar Blauwe Reigers veel minder talrijk zijn - vestigen ze zich vooral in beekdalen en in de buurt van vennen.

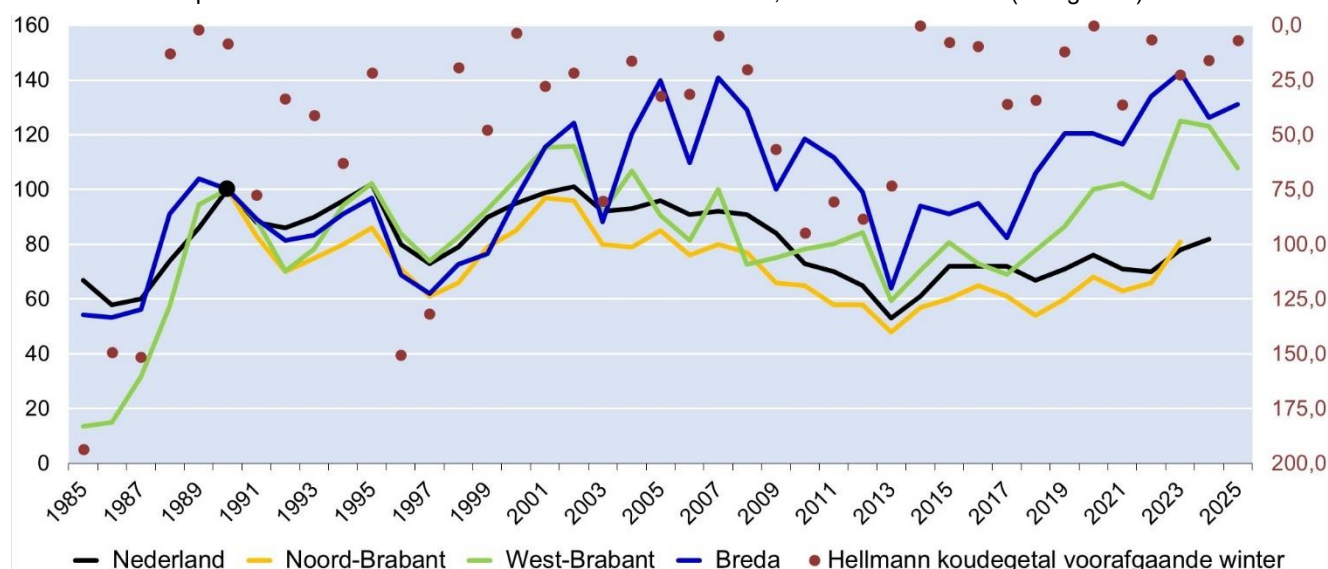
In 1925 vond voor het eerst een landelijke telling plaats. In 140 kolonies werd de stand destijds op 7.000 tot 7.500 broedparen geschat. In de dertiger jaren nam het aantal toe tot 8-10.000. Gedurende de jaren '40 halveerde de stand als gevolg van 4 strenge winters en vanwege bejaging door de mens, direct na de oorlog. In 1949 resteerden minder dan 5.000 broedparen. Na de zeer koude winter van 1955/56 bereikte de stand een dieptepunt maar in 1962 was het aantal broedparen alweer opgekrabbeld tot 6.400. Na de strenge winter van 1962/63 volgde opnieuw een dieptepunt en resteerden er nog slechts 3.500. Naast streng winterweer speelde daarbij ook waterverontreiniging een rol. Sinds 1963 geniet de Blauwe Reiger volledige bescherming en vanaf de jaren '70 (nadat ook de waterkwaliteit verbeterd was) vond herstel van de populatie plaats. In 1973 werden in 187 kolonies circa 7.000 broedparen geteld en 2 jaar later was dat aantal verder toegenomen tot circa 11.000 paar in 241 kolonies. De winter van 1978/79 was zeer koud en halverwege de jaren '80 volgden nog eens 3 koude winters op rij. Hierna schatte men de stand op 9-10.000 paar. Er volgden 8 zachte winters, waarna de populatie in 1995 met circa 17.000 paar een top bereikte, om vervolgens - al na 2 koude winters - weer in te krimpen tot circa 12.000 paar. In 2002 bereikte de stand voor het laatst een maximum van boven de 16.000 paar.

Nederland telde toen inmiddels 500 kolonies, een ruime verdubbeling ten opzichte van 1975. Na 5 winters met enkele stevige vorstperiodes, eindigend met de sneeuwrijke winter van 2012/13, met aanhoudende vorst tot in maart en april, daalde de populatie tot minder dan 8.500 paren, het laagste niveau sinds de jaren zeventig. Sindsdien herstelde hun aantal zich weer langzaam tot 12.800-13.500 paar in 2023 en 13-14.000 in 2024 (nog ruim onder de stand van rond de eeuwwisseling). De Nederlandse Blauwe Reigers zijn in de loop der tijd steeds meer verspreid gaan broeden. In 1925 telde Nederland 140 kolonies, in 1973 187, in 1975 232, in 1995 350 en vanaf de eeuwwisseling circa 500. Tegelijkertijd nam de koloniegrootte af. In het begin van de vorige eeuw telde Nederland nog verschillende kolonies met meer dan 1000 broedparen maar 50 jaar later werden er nog maar maximaal 420 paren in een kolonie vastgesteld. In 1975 waren er nog 35 kolonies met meer dan 100 nesten en in 2023 was dat aantal geslonken tot 10. De grootste kolonies in 2023 en 2024 telden respectievelijk 163 en 167 nesten. Gemiddeld telt een blauwereigerkolonie tegenwoordig circa 25 nesten.

Voorkomen in West-Brabant

Onder West-Brabant wordt hier verstaan: het gebied dat ligt tussen het Schelde-Rijnkanaal in het westen en Tilburg in het oosten. Met kolonie wordt bedoeld: een locatie waar één of meer Blauwe Reigers broeden.

Aan het begin van de 20ste eeuw telde West-Brabant minimaal 11 kolonies, exclusief de Brabantse Biesbosch, waar in 1943 eveneens ten minste 9 kolonies aanwezig waren. Dit artikel richt zich vooral op de periode 1963-2025, waarin in totaal 80 kolonies werden vastgesteld. Daarvan ontwikkelden 47 kolonies (61%) zich tot vaste kolonies die langer dan 5 jaar aanwezig bleven. De overige 33 waren incidentele, doorgaans zeer kleine kolonies, die gezamenlijk slechts 0,5% van alle nesten vertegenwoordigden en daarmee nauwelijks bijdroegen aan het totaal. De kolonies lagen verspreid over het onderzoeksgebied, met enige concentratie in de Biesbosch, Altena en de omgeving van Hoeven, Etten-Leur en Breda (zie figuur 2).

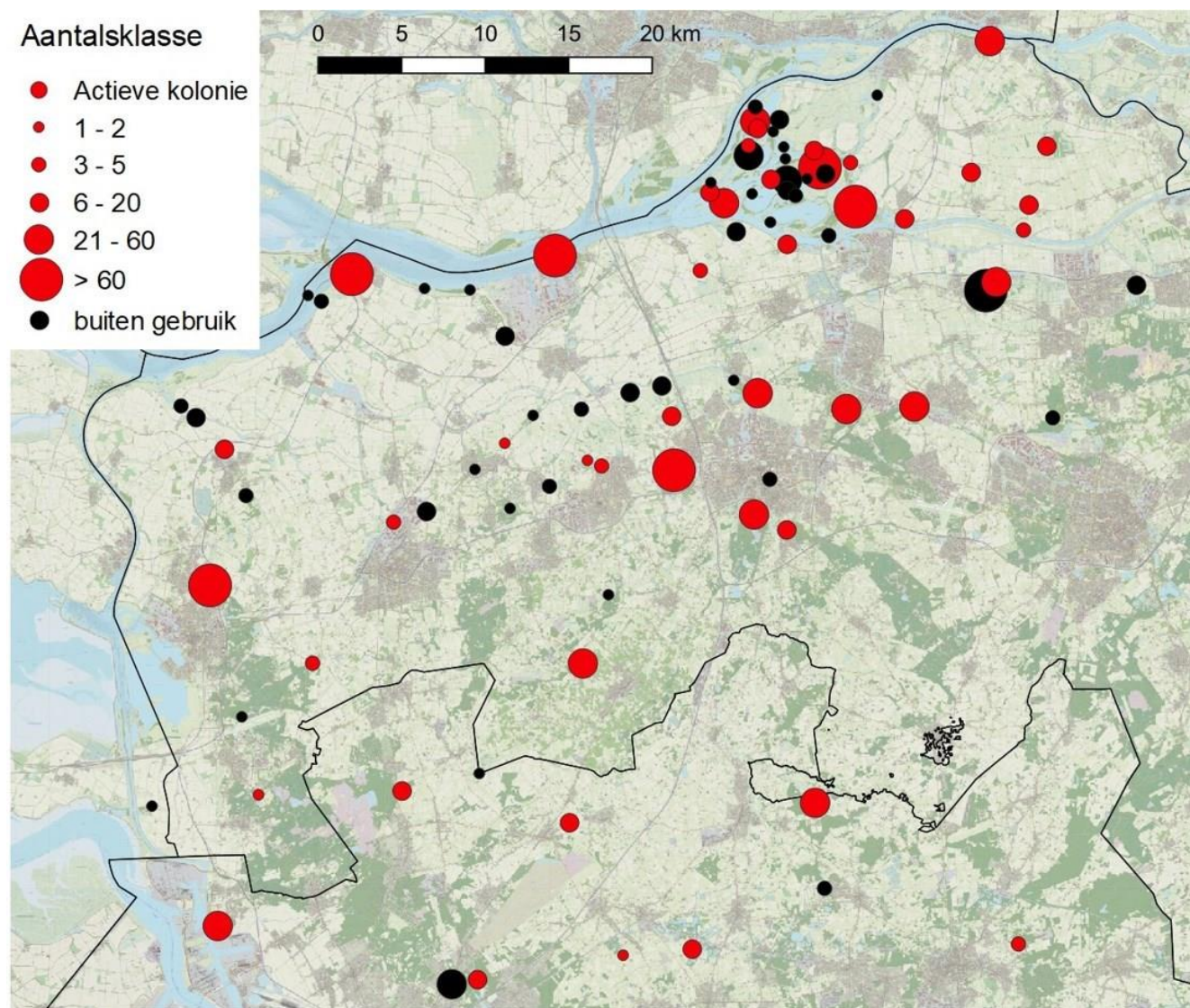
Figuur 1. Trend van de Blauwe Reiger (1990 = 100%). De invloed van koude winters is duidelijk zichtbaar: een koudegetal < 40 duidt op een zachte winter, 40-100 op een normale winter en > 100 op een koude winter. Vergeleken met Nederland steken West-Brabant en vooral de Breda-regio positief af.

Van de 80 kolonies bevonden zich er 52 in de kleiregio, 24 op de zandgronden en 4 in veengebieden. Over de gehele onderzoeksperiode waren kolonies op de zandgronden gemiddeld 69% groter dan die op klei (respectievelijk 27 en 16 nesten). Wanneer solitaire broedgevallen buiten beschouwing worden gelaten, bedraagt dit verschil 52%. Op kleigronden werden nesten het vaakst in wilgen aangetroffen, terwijl op de zandgronden voornamelijk in dennen werd gebroed. In veengebieden kwam nestelen in elzen het vaakst voor. Daarnaast werd gebroed in spar, lariks, eik, beuk, populier en kers, en werd er ook genesteld in rietruigtes. De helft van de kolonies (40) bestond uit maximaal 5 nesten. In 22 kolonies telde men 6-20 nesten, 10 kolonies omvatten 20-50 nesten, 6 kolonies bestonden uit 51-100 nesten en slechts 2 kolonies bereikten op hun hoogtepunt meer dan 100 bezette nesten (Vrederust in Halsteren en Den Dulver bij Sprang-Capelle). Het jaar 2023 kende met 678 nesten het hoogste totaal. Kolonies met maximaal 5 nesten verdwenen in veel gevallen binnen 5 jaar. Iets grotere kolonies, tot 15 nesten, hielden het - op 2 uitzonderingen na - evenmin langer dan 12 jaar vol.

Tabel 1. Maximum- en gemiddelde koloniegrootte (in- en exclusief solitaire broedparen) per decennium van 1963-2025. Ook in West-Brabant zien we een verschuiving naar meer en kleinere kolonies.

	1963-69	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-19	2020-25
maximum	65	153	282	274	122	83	96
gemiddeld	19	50	31	28	24	18	21
excl. solitair	19	53	33	31	28	19	23

Grote kolonies bleken duidelijk beter in staat om tegenslag, bijvoorbeeld als gevolg van koude winters, op te vangen. Kolonies met meer dan 40 nesten waren - op 1 uitzondering na - minimaal 25 jaar in gebruik. In de jaren '70 werd slechts 1 nieuwe kolonie ontdekt. In de daaropvolgende decennia waren dat er achtereenvolgens 12, 16, 15 en 18 en tussen 2020 en 2025 werden 14 nieuwe kolonies vastgesteld. Dankzij het grote aantal waarnemers blijven tegenwoordig ook kleine kolonies zelden onopgemerkt. In 2025 telde West-Brabant 37 actieve kolonies, waarvan er 30 als vaste kolonie kunnen worden beschouwd. De overige 7 zijn pas in recente jaren ontdekt; of zij ten minste 5 jaar zullen blijven bestaan, zal in de toekomst moeten blijken.

Figuur 2. Verspreiding blauwreigerkolonies in West-Brabant en aangrenzend Vlaanderen in de periode 1963-2025. Rood zijn de nog actieve kolonies. De zwart weergegeven kolonies zijn - na het einde van de actieve periode - voor tenminste 3 jaar niet meer bezet geweest.

Ontwikkelingen per regio

In deze paragraaf wordt per regio een overzicht gegeven van het aantal blauwereigerkolonies en de ontwikkeling van hun aantallen. Waar mogelijk wordt tevens de oorzaak van aantalsveranderingen vermeld.

Brabantse Biesbosch

27 kolonies waarvan 10 actief en 17 verlaten.

Gemiddeld aantal per kolonie 16

Grootste aantal in een kolonie 92

Grootste aantal in een jaar 213 in 2024

Van oudsher is de Biesbosch een belangrijke regio voor de Blauwe Reiger. In 1961 telde het gebied 178 broedparen. Daarna nam het aantal sterk af, onder meer als gevolg van de strenge winter van 1962/63 en de landschappelijke veranderingen die optraden na het wegvallen van het getij in 1970. In 1973 resteerden nog slechts 4 broedparen. In de daaropvolgende periode deden zich zowel positieve als negatieve ontwikkelingen voor. Zo werden 3 grote spaarbekkens aangelegd, nam de recreatie toe en werd de griendcultuur beëindigd. Dat laatste bood ruimte voor verdere bosontwikkeling, waardoor nieuwe broedplekken konden ontstaan. Vanaf het einde van de jaren '80 zette een gestage toename in. De winters van 2008/09 tot en met 2012/13, gekenmerkt door meerdere venijnige koudeperiodes met sneeuw en ijs, zorgden vervolgens voor een sterke afname (ruim een halvering). Daarna namen de aantallen opnieuw toe, met een voorlopig maximum in 2024. De meeste Biesbosch-kolonies waren beperkt van omvang. Tijdens de onderzoeksperiode waren er 7 kolonies met ten minste 20 nesten, waarvan slechts 2 een maximum van meer dan 50 nesten bereikten. Vóór het wegvallen van het getij was de kolonie bij De Dood de grootste; daarna waren dat de kolonies bij de jachthaven van Hank en bij de Spieringsluis. Het merendeel van de Blauwe Reigers in de Biesbosch broedt in wilgenbossen; een kleiner deel nestelt in rietruigten.

Altena

6 kolonies, allen actief.

Gemiddeld aantal per kolonie 10

Grootste aantal in een kolonie 28

Grootste aantal in een jaar 73 in 2024

De oudste en grootste kolonie in deze regio bevindt zich op de Groesplaat bij Sleeuwijk en bestaat al sinds het einde van de jaren '80. Het is de enige kolonie in Altena met meer dan 20 broedparen. De kolonie in de Kornsche Boezem ontstond kort na de eeuwwisseling. De overige kolonies zijn van recentere datum (ontstaan na 2013) en daardoor ook kleiner van omvang. Over het geheel genomen is de regionale trend positief, maar de afname van 38% in 2025 is ruim driemaal zo sterk als het gemiddelde in heel West-Brabant en baart om die reden wel enige zorg. De afname was het sterkst in de Kornsche Boezem, waar het aantal broedparen met bijna 90% terugliep. De oorzaak van deze plotselinge daling is niet duidelijk. De Havik was ook voorheen al aanwezig. Mogelijk is de nestomgeving gewijzigd of verstoord, of is de voedselbeschikbaarheid verslechterd.

Voor een grote vogel als de Blauwe Reiger kunnen de nesten opvallend klein zijn.
Foto: Gianfranco Colombo

Hollandsch Diep/Amer

10 kolonies waarvan 4 actief en 6 verlaten.

Gemiddeld aantal per kolonie 26

Grootste aantal in een kolonie 96

Grootste aantal in een jaar 139 in 2000

Sinds de eeuwwisseling vertoont de trend in deze regio een negatieve ontwikkeling. Deze wordt vooral veroorzaakt door sterke afnames in 2009 en 2013 (na koude winters) en in 2016, 2024 en 2025 (na zachte winters). Het gebied herbergt twee grote reigerkolonies, bij Willemstad en op de Sassenplaat, aangevuld met enkele kleinere kolonies in de omgeving van Drimmelen. De kolonie bij Willemstad ontstond in de jaren '80 en groeide aanvankelijk sterk, met een piek vlak voor de eeuwwisseling. Daarna volgde een langdurige afname, waardoor het aantal broedparen nu op een laag niveau ligt. Aan geschikt foerageergebied ontbreekt het overigens niet; zo bieden de Sint Antoniegorzen, met sloten met flauwe taluds en beheerd als natuurgebied goede voedselmogelijkheden. De Sassenplaat kreeg haar huidige vorm in 1970. Nadat zich hier bos had ontwikkeld, vestigde zich rond 1987 een kolonie Blauwe Reigers. Deze bereikte in 2007 haar hoogtepunt, waarna de aantallen gedurende ongeveer 10 jaar sterk terugliepen. In de jaren daarna trad enig herstel op, maar het eerdere niveau werd niet meer bereikt. Waarschijnlijk foerageren veel reigers uit deze kolonie vooral in de Hoekse Waard.

Langstraat

3 kolonies waarvan 1 actief en 2 verlaten.

Gemiddeld aantal per kolonie 66

Grootste aantal in een kolonie 282

Grootste aantal in een jaar 282 in 1989

In 1957 vestigde het eerste broedpaar zich in Den Dulver. In de daaropvolgende decennia groeide de kolonie sterk, tot ruim 150 broedparen in de jaren '70 en een piek van 282 paren in 1989. Uit onderzoek in 1988 bleek dat de reigers vooral foerageerden binnen een straal van circa 3 kilometer rondom de kolonie, in het kleinschalige en slootrijke slagenlandschap. In 1989 werd gestart met de ontwatering van het gebied en met een landinrichtingsproject, waardoor een groot deel van het foerageergebied verloren ging. In dezelfde periode nam het aantal broedparen sterk af. Na de twee koude winters van 1995/96 en 1996/97 halveerde het aantal broedparen. Het is aannemelijk dat juist de combinatie van een zeer groot aantal reigers, een sterk aangetast foerageergebied en twee lange, koude winters hierbij een belangrijke rol heeft gespeeld. In de daaropvolgende decennia daalde het aantal broedparen verder en in 2022 verdween de kolonie uiteindelijk volledig, nadat zij in 1991 met 238 paren nog kortstondig de grootste van Noord-Brabant was geweest. Mogelijk speelden ook andere factoren een rol. Terwijl de kolonie bij Den Dulver volledig leegliep, ontstond namelijk circa 15 jaar geleden op ongeveer een kilometer afstand een nieuwe kolonie, waar zich tientallen vogels vestigden. Daarnaast ontstond een

kleine kolonie bij Waalwijk, die al jaren niet meer wordt geteld en mogelijk inmiddels is verdwenen. Voor het totale gebied geldt een sterke afname vanaf de jaren '90, gevolgd door een min of meer stabiele trend sinds 2007.

Steenbergen & Brabantse Wal

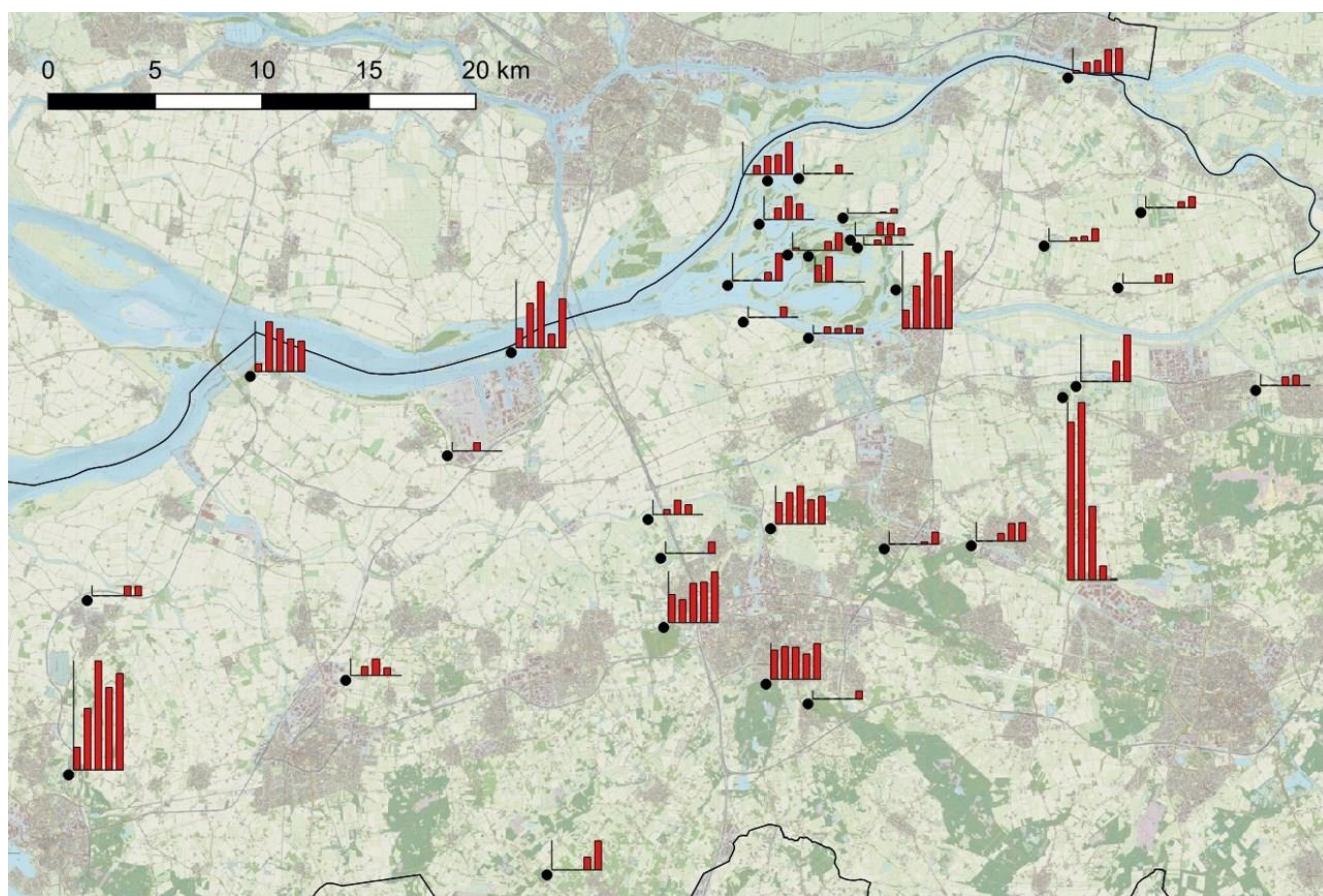
9 kolonies waarvan 4 actief en 5 verlaten.

Gemiddeld aantal per kolonie 43

Grootste aantal in een kolonie 122

Grootste aantal in een jaar 125 in 2002

Vanuit het meest westelijke deel van de provincie zijn uit de onderzoeksperiode 9 kolonies bekend: 1 grote (Vrederust, Halsteren) en daarnaast voornamelijk kleine. Op de kleigronden was vanaf de jaren '90 geruime tijd een kolonie in de rietruigtes langs de Steenbergse Vliet gevestigd en er is (mogelijk nog) een kolonie aanwezig in een voormalig slibdepot nabij Steenbergen (maar gegevens over de afgelopen jaren ontbreken). Op de zandgronden zijn nog 3 kolonies actief. In 2025 werd nabij Ossendrecht een nest in riet ontdekt. Bij Wouwse Plantage is sinds enkele jaren een kolonie met circa 4-5 nesten aanwezig in voormalige leemputten. Deze is tijdens de broedtijd grotendeels aan het zicht onttrokken en kan het best eind maart worden geteld. De kolonie bij Vrederust is bekend sinds het begin van de jaren '80 en groeide aanvankelijk voorspoedig tot een maximum kort na de eeuwwisseling. Daarna volgde een periode van 8 jaren met afnemende aantallen, waarna de kolonie stabiliseerde op ongeveer 70 tot 100 broedparen.

Figuur 3. In deze figuur wordt voor 34 kolonies met op enig moment minimaal 10 broedparen het gemiddeld aantal paren in 5 opeenvolgende decennia (1980-89, 1990-99, 2000-09, 2010-19 en 2020-25) weergegeven. Over het algemeen is het beeld positief maar er zijn kolonies - zoals die bij Willemstad en de Langstraat - die een minder rooskleurig beeld laten zien.

Roosendaal & Oudenbosch

4 kolonies waarvan 1 actief en 3 verlaten.

Gemiddeld aantal per kolonie 7

Grootste aantal in een kolonie 20

Grootste aantal in een jaar 20 in 2001 en 2002

De omgeving van Roosendaal en Oudenbosch is voor Blauwe Reigers altijd van marginale betekenis geweest. Begin jaren '90 ontstond hier een kolonie die op het hoogtepunt circa 20 nesten telde, maar daarna geleidelijk weer verdween. Van vrijwel alle jaren na 2007 ontbreken gegevens over deze kolonie; alleen voor 2015 is bekend dat zij toen nog in gebruik was. Inmiddels is de kolonie verlaten. Vanaf 2007 werd direct naast deze kolonie een nieuw industrieterrein aangelegd, wat mogelijk heeft bijgedragen aan het vertrek van de reigers. In 2021 ontstond op circa 2 kilometer afstand een nieuwe kolonie met 3 tot 4 nesten. De overige 2 kolonies waren zeer klein, met respectievelijk 1 en 2 nesten, en bestonden slechts enkele jaren. De trend voor het gehele gebied sinds de eeuwwisseling is negatief.

Etten-Leur en Hoeven

7 kolonies waarvan 3 actief en 4 verlaten.

Gemiddeld aantal per kolonie 4

Grootste aantal in een kolonie 6

Grootste aantal in een jaar 6 in 2000, 2003 en 2015

Het gebied ten noorden van Etten-Leur en Hoeven ligt op de Naad van Brabant, op de overgang van zand naar klei, en heeft een venige ondergrond. Er is relatief veel natte natuur aanwezig. Desondanks hebben hier nooit grote aantallen Blauwe Reigers gebroed. Het merendeel van de waargenomen reigers betreft vermoedelijk vogels uit de kolonie in het Liesbos, die afstanden van circa 3-5 km naar het foerageergebied overbruggen. De reigers die wél in het gebied broeden, foerageren doorgaans binnen 1-2 kilometer van de kolonie. In 1990 werd langs de Haagse Dijk een kolonie ontdekt met 4 broedparen. Deze kolonie was tot en met 2003 in gebruik en telde jaarlijks 1-6 paren (gemiddeld 4). In 2004 broedde er een Buizerd op één van de reigernesten en waren de reigers verdwenen. Vanaf 2005 vestigde zich bovendien een Havik in de nabijheid, waarna de kolonie definitief verlaten bleef. In 8 opeenvolgende jaren werden rond Etten-Leur en Hoeven toen geen broedende reigers meer vastgesteld. In de periode 2012-2025 zijn vervolgens 6 kleine kolonies ontstaan, waarin in de meeste jaren gezamenlijk slechts 2-6 paren tot broeden kwamen. De grootste hiervan (5 paren) bevond zich in een sparrenbosje aan de rand van de bebouwde kom van Hoeven en was ten minste van 2015 tot 2018 in gebruik. In 2019 stierven hier, net als in veel andere sparrenbossen, alle bomen af door aantasting door keverlarven, waardoor de dekking verdween en de kolonie werd verlaten. In recente jaren zijn opnieuw kleine kolonietjes ontstaan, vaak dicht tegen de bebouwde kom en zelfs in tuinen, mogelijk om de kans op predatie door roofvogels te verkleinen. Het is opvallend dat het ondanks de vele pogingen de reigers nooit is gelukt om zich blijvend met een (middel) grote kolonie in het gebied te vestigen. Je zou verwachten dat de vogels die kortere afstanden naar de foerageergebieden hoeven te overbruggen daar een voordeel uit halen. Speelt de binding met de Liesbos-kolonie een rol?

Wanneer je onder de nesten loopt, dan tref je daar regelmatig resten van de Amerikaanse Rivierkreeft aan, kennelijk een voedselbron die door jonge reigers niet wordt versmaad.

Foto: Ton Döpp

Breda

10 kolonies waarvan 7 actief en 3 verlaten.

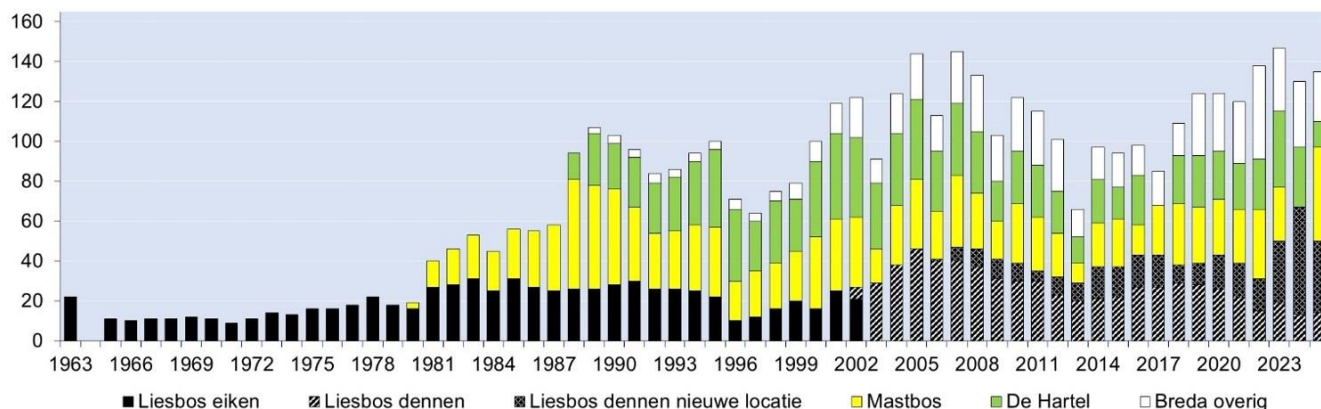
Gemiddeld aantal per kolonie 22

Grootste aantal in een kolonie 67

Grootste aantal in een jaar 147 in 2023

De oudste blauwereigerkolonie in de regio Breda bevindt zich in het Liesbos. Deze kolonie zou al in de middeleeuwen hebben bestaan. Namen als de Grote en de Kleine Reigerij verwijzen waarschijnlijk naar de vroegere praktijk waarbij de adel met behulp van Slechtvalken jaagde op broedende reigers. De oudste aantalsopgave uit het Liesbos dateert uit 1956 (net na de zeer koude winter 1955/56) en vermeldt 107 broedparen, al is het aannemelijk dat de kolonie daarvoor nog groter is geweest. Na de strenge winter van 1962/63 stortte het aantal broedparen in tot 22, en in 1965 werden zelfs nog maar 11 paren vastgesteld. Het herstel verliep aanvankelijk traag: in de jaren '60 en '70 broedden er gemiddeld slechts 14 paren. In de daaropvolgende decennia zette echter een gestage toename in, tot gemiddeld 27 paren in de jaren '80 en circa 47 paren in het huidige decennium. Het hoogste aantal werd bereikt in 2024, toen 67 broedparen werden geteld.

Tot en met 2001 broedden alle reigers in het Liesbos in eiken. Nadat zich in 1999 een Havik in het Liesbos had gevestigd verhuisde in 2002 ongeveer 22% van de paren naar een nabijgelegen dennenperceel op circa 100 meter afstand. Een jaar later broedden alle reigers daar. In 2006 ontstond op ongeveer 900 meter afstand een tweede deelkolonie in een perceel met dennen en sparren. Wat begon met 1 broedpaar groeide snel: in het tweede jaar koos al 15% van de paren voor deze nieuwe locatie en in recente jaren broedt inmiddels 72% van de reigers hier. Uit onderzoek in 1988 bleek dat de reigers van het Liesbos vooral ten noorden van de kolonie foerageren, in het beemdengebied langs de Mark. Een tweede grote kolonie in de regio bevindt zich in het Mastbos. Hoewel er aanwijzingen zijn dat hier eeuwen geleden al reigers broedden, ontstond de huidige kolonie pas in 1980. De groei in de eerste jaren was opmerkelijk snel: van 3 broedparen

Figuur 4. Aantalsontwikkeling in de regio Breda (zie ook de tekst op de vorige en deze pagina). Voor 2024 is geen aantal van het Mastbos bekend waardoor het totaal voor dat jaar te laag is. De kolonie bij De Hartel is in 2025 erg laat in het seizoen geteld en vermoedelijk zijn er toen nesten gemist.

in 1980 naar 55 paren in 1988, ondanks meerdere strenge winters in die periode. In de daaropvolgende decennia fluctueerden de aantallen enigszins, met een gemiddelde van 29 broedparen. In 2025 werden 47 nesten geteld, het hoogste aantal sinds 1990. In datzelfde jaar broedde in de directe nabijheid van deze kolonie ook een Havik maar er waren geen directe aanwijzingen die op verstoring of predatie wezen. De reigers uit het Mastbos foerageren vermoedelijk vooral in het Markdal, langs de Aa of Weerij, in de vennen binnen het Mastbos en langs wateren in de bebouwde kom van Breda.

Ook bij de Hartel is een kolonie aanwezig die tot de grotere in de Breda-regio gerekend kan worden. Deze werd in 1988 ontdekt, maar moet al eerder zijn ontstaan, aangezien er bij ontdekking al 13 nesten aanwezig waren. Over de gehele onderzochte periode telde deze kolonie gemiddeld 28 nesten. De ligging is gunstig, centraal tussen de foerageergebieden Vierde Bergboezem, Terheijdense Binnenpolder en Vuchtpolder. Samen herbergen de kolonies van het Liesbos, het Mastbos en de Hartel ongeveer 86% van alle Blauwe Reigers rond Breda. Naast deze grotere kolonies zijn er in de afgelopen decennia diverse kleinere, deels tijdelijke vestigingen geweest. In 2022 broedde er eenmaal een reigerpaar in Slangwijk, op 1,7 km van de Hartel. In 2020 werd in het Ulvenhoutse Bos een kolonie met 5 nesten ontdekt,

op ruim 2 km van de kolonie in het Mastbos. In de 3 daaropvolgende jaren waren hier telkens 5 tot 7 paren aanwezig. Voor 2024 is geen aantal bekend; in 2025 was sprake van een aanzienlijke toename tot 15 paren. Ten noordwesten van Breda, in Weimeren, was in ieder geval van 1990 tot 2013 (maar mogelijk al vanaf 1975) een kolonie aanwezig die op het hoogtepunt in 2007 17 nesten telde. Deze kolonie kende veel onrust. In 2003 broedde een Havik op één van de reiger nesten, en had de kolonie zich circa 250 meter verplaatst. 3 jaar later volgde ook de Havik. Het jaar daarop bouwde een van de reigers een nieuw nest vlak boven dat waarop de Havik had gebroed, waardoor die laatste zich genoodzaakt zag om te verhuizen. In het daaropvolgende jaar ontbrak de Havik, maar in 2009 broedde hij opnieuw tussen de reigers. Dat herhaalde zich in 2010, toen er bovendien 3 Nijlganzen op de reiger nesten broedden. In 2013 broedde er voor het laatst een reigerpaar; daarna werd de kolonie definitief verlaten. In 2022 bleek ongeveer 1,7 km zuidelijker, langs de Bosdaldreef, een kolonie aanwezig met 7 nesten. Het ligt voor de hand te veronderstellen dat deze kolonie al eerder is ontstaan en mogelijk (deels) bestaat uit reigers afkomstig van de Weimeren-kolonie. In 2023 telde de kolonie 15 nesten en in 2024 10. Dat jaar nestelde er een Havik tussen de reigers. In 2025 broedden opnieuw 10 paren. Opvallend was dat zij laat begonnen: tijdens een bezoek op 19 april werden geen juvenielen waargenomen. Daarnaast was de kolonie aanzienlijk stiller dan gebruikelijk bij reigerkolonies. Ook binnen de stad Breda zelf is korte tijd een reigerkolonie aanwezig geweest. Eind jaren '80 broedden 3 paren in het Wilhelminapark, op ongeveer 2,3 km van de kolonie in het Mastbos. Vermoedelijk heeft ingrijpende snoei in de nestomgeving ertoe geleid dat deze stadskolonie na enkele jaren weer verdween.

In de omgeving van Oosterhout zijn 2 kolonies aanwezig: Boswachterij Dorst (sinds 2001) en Oosterheide (sinds 2015). Beide kolonies kenden een aanloopfase van circa 7 jaar met lage aantallen, gevolgd door groei. De kolonie bij Dorst telde in de periode 2019-2022 meer dan 20 nesten, maar nam daarna sterk af: 10 nesten in 2023 en 2 nesten in 2024. Beide nesten in 2024 werden gepredeerd. In dezelfde periode namen de aantallen bij Oosterheide toe, van 9 nesten in 2022 tot 21 in 2024. Mogelijk heeft verplaatsing van broedvogels tussen beide kolonies plaatsgevonden,

Juveniele Blauwe Reigers op nest in Wilhelminapark te Breda in 1989, een inmiddels verdwenen broedplaats. Foto: Raymond van Breemen

maar het gezamenlijke aantal broedparen nam desondanks af. De populatie rond Breda is robuust en vertoont op de lange termijn een toenemende trend. Koude winters leidden tot duidelijke afnames (1996/97: -36%; 2002/03: -29%; 2008-2013: -50%), waarna de aantallen zich doorgaans snel herstelden, sneller dan het landelijke gemiddelde.

Zundert

3 kolonies waarvan 1 actief en 2 verlaten

Gemiddeld aantal per kolonie 16

Grootste aantal in een kolonie 39

Grootste aantal in een jaar 39 in 2025

Blauwe Reigers zijn het talrijkst in laag Nederland en komen op de hogere zandgronden beduidend minder voor. Van alle kolonies in West-Brabant liggen die bij Zundert het verst op de hogere zandgronden, wat het geringe aantal vestigingspogingen verklaart. In 1980 broedde er een paar in de Matjens en in de periode 2001-2003 een paar in de Pannenhoeft. Pas in 2014 wist zich voor het eerst een kolonie blijvend te vestigen. In dat jaar broedden 4 paren in de Moeren, in wilgenstruiken, eiken en dennen.

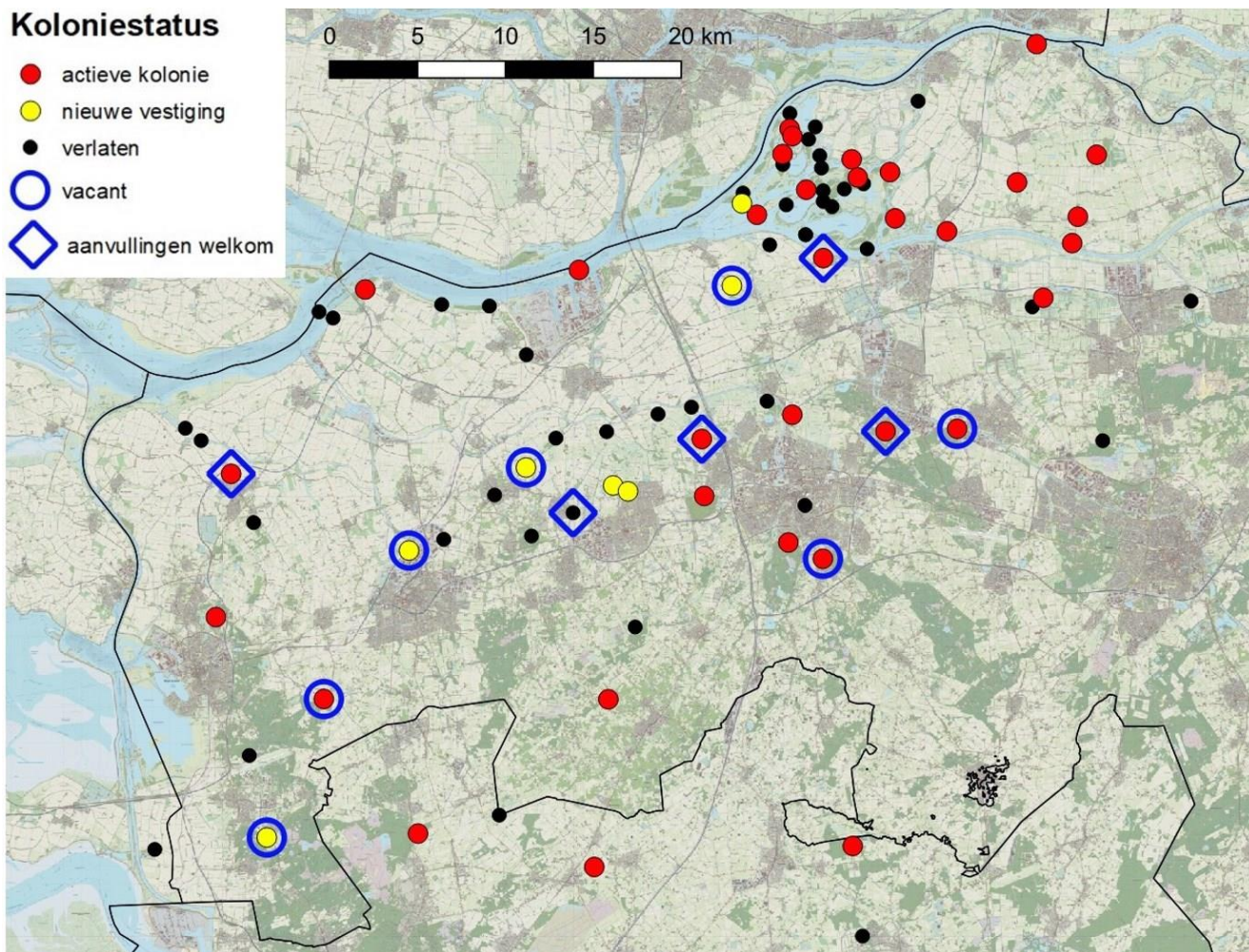
Het aantal nesten nam daarna snel toe tot 39 in 2025. In 2024 broedde op 1 van de reigernesten een Nijlgans.

De dichtstbijzijnde andere kolonies bevinden zich in het Liesbos en het Mastbos bij Breda, beide op ruim 12 km afstand. In 2009 vestigde zich ook een kleine kolonie bij Wuustwezel (België) op circa 10 km. Die kolonie telde in recente jaren 12 nesten.

De reigers van de Zundertse kolonie foerageren voornamelijk op de Pannenhoeft, op circa 2-3 km afstand, waar tussen het eind van de jaren '90 en 2016 meerdere verdwenen vennen zijn hersteld. Daarnaast worden mogelijk ook de Reten (circa 2,5 km; venherstel rond 2009), het gebied rond de Aa of Weerij (circa 4 km; aanleg van nieuwe natte natuur rond 2009) en de Matjens (moeras- en weidegebied op circa 8 km afstand) als foerageergebied benut. Veel vennen waren in het verleden te voedselarm om een kolonie Blauwe Reigers gedurende de gehele broedtijd van voldoende vis en amfibieën te voorzien. Tegenwoordig zijn deze wateren aanzienlijk voedselrijker geworden, waardoor de foerageermogelijkheden zullen zijn verbeterd. Er worden vooral veel kikkers gevangen.

Koloniestatus

- actieve kolonie
- nieuwe vestiging
- verlaten
- vacant
- ◊ aanvullingen welkom

Figuur 5. Huidige status van alle blauwereigerkolonies in West-Brabant die tussen 1963 en 2025 in gebruik waren. Rood zijn de actieve kolonies. De meeste daarvan worden (vrijwel) jaarlijks geteld. Geel betreft kolonies die pas na 2021 ontstaan zijn, en waarvan nog onzeker is of de reigers zich er blijvend vestigen. Zwart zijn verlaten kolonies, die al minimaal drie jaar buiten gebruik zijn. De kolonies met een blauwe cirkel worden (nog) niet structureel geteld. Voor deze kolonies worden nieuwe tellers gezocht. Van de kolonies met een blauwe ruit ontbreken gegevens uit recente jaren (zie ook het overzicht op de volgende pagina). Aanvullingen zijn zeer welkom. Daarnaast komen ook in de telreeksen van de overige kolonies hiaten voor. Heb je telgegevens die nog niet eerder zijn doorgegeven, dan wordt het op prijs gesteld als je deze met de auteur wilt delen.

Ook jouw hulp is welkom

De meeste blauwereigerkolonies in West-Brabant worden al jaarlijks geteld maar voor een aantal wordt nog een teller gezocht (zie de blauw omcirkelde kolonies in figuur 5). Daarnaast kunnen er altijd nieuwe vestigingen ontstaan. Soms verdwijnen deze binnen enkele jaren weer, maar ze kunnen ook uitgroeien tot een vaste kolonie. Om die reden is het wenselijk om ze altijd bij Sovon aan te melden. Nieuwe vestigingen kunnen gelokaliseerd worden door invallende vogels op potentiële broedplaatsen te checken, door te letten op bedelgeluiden van jonge reigers of door 's winters aandacht te hebben voor de dan van verre zichtbare reigernesten in kale bomen.

Blauwereigerkolonies worden geteld door, bij voorkeur tussen 6 en 30 april, alle bezette nesten te tellen. Tel zo laat mogelijk in het seizoen, maar voordat er blad aan de bomen komt. Mijn persoonlijke ervaring is dat je nesten in wilgenstruiken het beste al de laatste week van maart telt. Daarna maakt het uitstulpende groen in dit type vegetatie een nauwkeurige telling zo goed als onmogelijk. Tel tenminste 1 maar bij voorkeur 2 keer. Wanneer je meerdere keren telt, dan houdt Sovon voor dat jaar de telling met het hoogste aantal aan. Tel bij voorkeur in de (late) ochtend of middag. Vermijd periodes met guur weer of felle zonneschijn. Een deel van de kolonies kan van een afstand met kijker of telescoop worden geteld. In veel bossen - waaronder die rond Breda - is dat niet mogelijk. Hier is het noodzakelijk om onder de nestbomen door te lopen omdat anders veel nesten worden gemist. Op enkele plaatsen in Nederland worden tegenwoordig (reiger)kolonies met behulp van een drone geteld. De ervaringen daarmee zijn positief. De methode blijkt snel, betrouwbaar en zonder verstoring. Bezette nesten zijn herkenbaar aan verse takken, ouders of jongen op het nest, uitwerpselen en eischalen onder het nest en vooral aan de witbescheten nestranden. Nieuwe nesten ogen in het begin bijzonder ijl en missen de bescheten randen. Ze zijn meestal wel bezet. Oude nesten zijn vaak ingezakt of hangen scheef en ook bij deze ontbreken de witbescheten nestranden.

Van een aantal - zowel actieve als vacante - kolonies ontbreken aantalsopgaven in recente jaren, terwijl van Weimeren juist oudere gegevens ontbreken. Mogelijk heb je ergens aantekeningen gemaakt waarmee we het beeld compleet kunnen maken. Het betreft (van west naar oost):

- Steenberg, Slibdepot	2022 t/m 2025
- Ossendrecht, Moseven	2022 t/m 2024
- Wouwse Plantage, De Zoom	2022 t/m 2025
- Roosendaal, A17/Borchwerf	2021 t/m 2025
- Hoeven, Sprangweg	t/m 2023
- Drimmelen, De Worp	2022 t/m 2025
- Prinsenbeek, Weimeren	1975 t/m 1989
- Prinsenbeek, Bosdaldreef	t/m 2021
- Ulvenhout, Jeugdland	2019 en 2024
- Oosterhout, Oosterheide	2023 en 2025
- Oosterhout, Boswachterij Dorst	2023 t/m 2025

Mocht je een vacante kolonie onder je hoede willen nemen, beschik je over aanvullingen voor bestaande kolonies, heb je een drone met (warmtebeeld)camera en zou je ons willen helpen of wens je extra informatie, uitleg of ondersteuning, stuur dan een e-mail naar blauwereiger@telfort.nl.

Met behulp van een drone zijn de nesten vanuit de lucht te tellen zonder de vogels te verstoren. BNNVARA: still uit Vroege Vogels tv

Dankwoord

Graag wil ik iedereen bedanken die op enigerlei wijze aan de totstandkoming van dit artikel heeft bijgedragen. Allereerst aan de Sovon-kolonievogeltellers voor hun jarenlange inzet: Ton Bakker, Kees en Piet Baselier, André van den Berg, Joey Braat, Thomas van der Es, Henk van Gelder, Hannie van Gils, Jan Hogerwaard, Theo Muusse, Gerard Ouweneel, Kees Pols, Agnes en Hans van der Sanden, Karel Schipper, Rob Strucker, Coen van Tuijl, Harry van Vugt, Bart Weel en alle oud-tellers wiens naam ik niet meer heb kunnen achterhalen. Verder aan iedereen die nestelende Blauwe Reigers meldde op Waarneming.nl. Joost van Bruggen wordt bedankt voor het beschikbaar stellen van gegevens uit de Sovon-database en alle terreineigenaren voor de toestemming om op hun terreinen te mogen tellen. Raymond van Breemen, Jarno van Bussel, Hans Potters, Wim Scholten en Kees van der Krift verstrekten aanvullende gegevens. Tot slot dank aan de fotografen.

John Frijters

Literatuur:

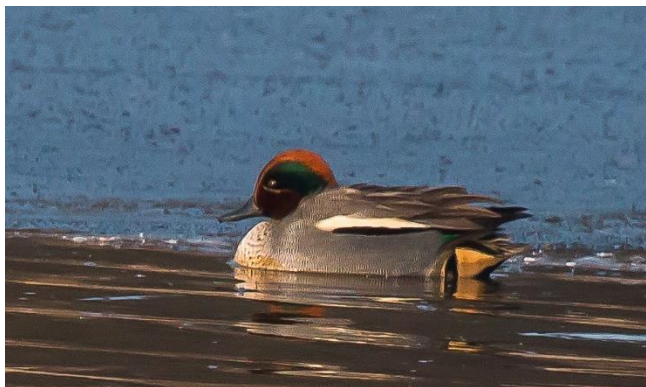
- Bijlsma, R.G. e.a. 2001. Algemene en schaarse vogels van Nederland (Avifauna van Nederland 2). GMB Uitgeverij/KNNV Uitgeverij, Haarlem/Utrecht.
- Blok, A.A. & T. Dybbro 1980. De Blauwe Reiger. Kosmos, Amsterdam
- Erve, F.J.H. van e.a. 1967. Avifauna van Noord-Brabant. Van Gorcum, Assen.
- Lebret, T. 1979. Biesbosch-vogels. Kosmos, Amsterdam/Antwerpen
- Post, F. 1989. De Blauwe Reiger in Noord-Brabant: aantalsontwikkelingen en biotoopkeuze. De Roodborsttapuit Samenwerkingsverband WestBrabantse Vogelwerkgroepen. 2007. Atlas van de West-Brabantse broedvogels. NPN media, Breda.
- Van Der Kooij H. 1992. De Havik als broedvogel in purperreigerkolonies: gaart dat samen? Limosa 65: 53-56.
- Vogel, R.L. 1992. De broedvogels van het SBB-object Langstraat in 1991. Sovon-rapport
- Weide, M. vd. 2002. Blauwe Reiger in: Sovon Vogelonderzoek Nederland 2002, Atlas van de Nederlandse Broedvogels 1998-2000. NNM Naturalis, KNNV Uitgeverij, Leiden

Overige bronnen:

- Archief West Brabantse Vogelwerkgroep
Sovon
VogeltrekAtlas.nl
Waarneming.nl
Waarnemingen.be

Wintertaling, *Anas crecca*

De landelijke watervogeltellingen van de afgelopen decennia laten geen duidelijke toe- of afname zien van de Wintertaling. Het aantal wordt bepaald door uitgesproken jaarfluctuaties, die bij weinig andere watervogels zo sterk zijn. Ze hangen samen met het winterweer, de voedselomstandigheden en de fluctuaties in het waterpeil.

Wintertaling aan de Mark.

Foto: Ria Lambregts

De naam

De wetenschappelijke naam voor de Wintertaling is *Anas crecca*. Deze werd in 1758 gepubliceerd door Carl Linnaeus. De naam 'crecca' is de latinisering van 'Kricka', de Zweedse naam voor de soort. Er wordt aangenomen dat die naam een onomatopoeie is. Streeknamen zijn Krik, Tjillinkie en Piijtjilling (Fri.). De Wintertaling wordt ook wel Euraziatische Wintertaling genoemd omdat in Noord-Amerika een sterk gelijkende soort voorkomt, de Amerikaanse Wintertaling, *Anas carolinensis*. Deze werd vroeger beschouwd als een ondersoort van onze Wintertaling.

Kenmerken

Wintertalingen hebben een enorm broedgebied in boreaal Eurazië en Noord-Amerika. De Wintertaling is in ons land een van de kleinste, inheemse eenden. Het is een klein en goed gecamoufleerd eendje, ze vallen tussen de vegetatie nauwelijks op. De lengte is 34-38 cm. en de vleugelspanwijdte 58-64 cm.

Zoals alle Anatidae, heeft de Wintertaling hoornranden aan de binnenrand van de snavel, waardoor een zeef ontstaat. De snavel heeft van voren een harde punt van hoorn, de nagel. Ze hebben zwemvliezen tussen de voortenen. De stuitklier is bijzonder groot, omdat ze als zwemvogel voortdurend goed ingevette veren moeten hebben. De ingevette veren vormen voor water een ondoordringbare bekleding.

Het is een behendige grondeleend met een heldergroene, zwarte spiegel tussen twee witte lijnen op de achtervleugel (in rust vaak moeilijk te zien). Het mannetje is donkergrijs met een witte streep langs het lichaam en een zwart omlijnde, mosterdgele driehoek achteraan. De kop is donkerbruin met een beige omlijnd, glanzend groen veld achter het oog. De borst is gespikkeld. De snavel en poten zijn zwart.

Het vrouwtje is grof donker en grijsbruin gevlekt.

De bonte kleuren van het prachtkleed van het woerdje (mannetje) vervagen na het broedseizoen. Ze ruien dan hun veren en ook de slagpennen. De slagpennen ruien ze slechts eenmaal per jaar. Ze kunnen dan een poosje niet vliegen, leven veel meer verborgen en ze verzamelen zich in grote groepen. De mannetjes krijgen dan het onopvallende eclipskleed zodat ze veiliger zijn voor predatoren. Het eclipskleed van mannetjes is grof donker en grijsbruin gevlekt. Ze hebben vaak een donkere kruin en bleke wangen, de mannetjes lijken dan te zijn verdwenen. Na de zomer krijgen ze weer geleidelijk aan hun prachtkleed terug.

De Wintertaling is dus een grondeleend. Grondeleenden foerageren en zwemmen aan de oppervlakte, met een licht opgeheven staart, op het open water of tussen waterplanten.

In de vlucht hebben ze een snelle vleugelslag. Ze vliegen bijna verticaal op uit het water.

Wintertaling in eclipskleed.

Foto: Leo Ballering

Geluid

Het mannetje produceert een hoog, scherp rinkelend gefluit: "krie of krik". Dit doet niet direct aan een eend denken. Het vrouwtje kwaakt nasaal.

Voedsel

Het voedsel bestaat in het voorjaar en in de zomer uit kleine weekdieren, waterkevers, kreeftjes en muggenlarven. De Wintertaling voedt zich in het najaar en in de winter met zaden, in en bij ondiep water. Je zult de Wintertaling dus vooral zien langs ondiep water met slikrandjes. Ze zijn gevoelig in de winter voor koude periodes met ijs. Als grondeleend (zwemeend) duikt de Wintertaling niet graag.

Voorkomen

Nederland vormt de zuidwestrand van het enorme broedgebied van de Wintertaling, dat zich uitstrekt tot in Siberië. Het gros van de Europese Wintertalingen broedt in de dichte vegetatie van de talloze kleine wateren op de Scandinavische en Russische taiga en toendra. De broedpopulatie in dat kerngebied is stabiel tot toenemend. Dit geldt niet voor de Nederlandse broedpopulatie, die is sterk afgenomen, ongeveer met 50% ten opzichte van de periode 1968-1977. Sindsdien schommelde het aantal broedparen rond dit lage peil. Rond 2007 broedden er nog 2250 paren in Nederland. De schatting voor de jaren 2018-2020 was 1100-1350 broedparen.

Foto, vogelskijken.nl

De grootte van de totale populatie werd in 2009 geschat op 2,8 miljoen vogels. Op de rode lijst van de IUCN (International Union for Conservation of Nature) heeft de soort de status niet bedreigd.

De Wintertaling was in ons land een geliefde jachtbuit maar gelukkig is de jacht op de Wintertaling gesloten.

De Nederlandse broedvogels lijken vooral nabij de broedplaatsen te overwinteren, maar de gegevens hierover zijn schaars. De meeste in ons land overwinterende Wintertalingen broeden dus niet in ons land maar noordelijker.

In de 19^e eeuw moet de Wintertaling als broedvogel van natte heide- en hoogveengebieden, een algemeen voorkomende vogel zijn geweest in West-Brabant. De eerste gedocumenteerde waarneming van de Wintertaling als broedvogel komt van de Pannenhoeve (1936). Volgens de Avifauna van Noord-Brabant (1967) was de Wintertaling toen een vrij schaarse broedvogel die voorkwam in de laaggelegen heide- en hoogveengebieden. Buiten de broedtijd komt de soort voor op allerlei plaatsen met ondiep water.

De belangrijkste broedgebieden voor de Wintertaling zijn nu in ons land de natte heidevelden in het oosten.

In 1963 werd het aantal broedparen geschat op 100 tot 150 voor Noord-Brabant. Heel belangrijke broedgebieden in Noord-Brabant waren toen de Peel, landgoed de Utrecht, de Kampinase Heide, het landgoed Groote Meer en de omgeving van Ossendrecht. Het aanleggen van bufferzones om verdroging van de hoogveengebieden tegen te gaan, is gunstig voor de Wintertaling.

Een telreeks van de Strabrechtse Heide laat de grote verschillen zien tussen natte voorjaren en droge voorjaren. In droge voorjaren ontbreekt de soort hier als broedvogel. In laagveenmoerassen en moerassen op klei zijn broedende Wintertalingen schaars.

Voor de schatting in de Atlas van de West-Brabantse broedvogels (2007) is uitgegaan van 110-175 broedparen. Belangrijke broedgebieden waren toen Strijbeekse Heide, Lange Gooren en Krochten, Oude Buisse Heide, Zoomland, Landgoed Groote Meer en Matjes.

Drente, Friesland en Noord-Brabant zijn samen goed voor ongeveer 45% van de Nederlandse broedpopulatie.

In augustus arriveren de trekvogels bij ons en vormen ze ruiconcentraties.

Met de najaarstrek nemen de aantallen in ons land sterk toe. Tijdens de najaarstrek, met het hoogtepunt in oktober en november, verblijven enorme aantallen in het Waddengebied. In het begin van de winter verschuift een groot deel van de vogels naar Zuidwest Nederland, bijvoorbeeld naar de Delta en het rivierengebied. Ons land huisvest ongeveer 20 procent van de in Noordwest-Europa overwinterende Wintertalingen.

Het merendeel verblijft dan in het zoete, twee/derde deel van ons land, de rest in de zoute wateren van laag Nederland.

Het maximaal aantal geschatte overwinteraars is 70.800-100.000 vogels (2016-2017 en 2020-2021). Het aantal doortrekkers wordt geschat op 100.000-140.000 vogels (2016-2017 en 2020-2021). Bij strenge vorst trekken veel Wintertalingen naar Engeland en Zuidwest-Europa.

Broedbiologie

Wintertalingen broeden van april tot juni, soms tot ver in juli. De favoriete broedbiotoop wordt gevormd door voedselarme vennen en andere voedselarme, zoete wateren met een goed ontwikkelde oeevervegetatie. Er kunnen ook Wintertalingen broeden in andere milieus zoals duinmeertjes en kleiputten.

Het nest van de Wintertaling ligt gewoonlijk op de grond en is met dons gevoerd. Het vrouwtje legt 8-12 roomkleurige, iets groenig getinte eieren, die door haar in ongeveer drie weken worden uitgebroed. Het mannetje blijft tot ongeveer halverwege de eilegfase bij het vrouwtje.

Een broedende Wintertaling is zeer storingsgevoelig. Het vrouwtje dekt bij het verlaten van het nest, het niet volledige legsel af met planten. Een bijna voltallig legsel wordt door het vrouwtje bedekt met nestdons wat ze uit haar borst trekt.

Ze brengt ook alleen de jongen groot. Een vrouwtje met jongen kan een flinke afstand afleggen en vormt dus geen bewijs voor het broeden ter plaatse.

Kuikens van eendachtigen behoren tot de best ontwikkelde nestvlinders. Ze zijn bedekt met dicht dons, wat ingevet is door de buikveren van de moeder. Na 25-30 dagen zijn de jonge nestvlinders vliegvlug.

Maar let op! In uitgestrekte veen- en heidegebieden houden broedvogels zich na aankomst veelal in groepen op, waar dan druk gebaltst wordt. De broedparen splitsen zich daarna af en verspreiden zich over het hele gebied.

Achternvolgingsvluchten vormen een redelijke aanwijzing voor een territorium. Het geluid van roepende vogels hoeft niet altijd op balts te duiden, het kan ook een contactroep zijn.

Hans van der Sanden

Bronnen:
SOVON 1987 Atlas van de Nederlandse vogels
SOVON Vogelonderzoek Nederland 2002
Sovon Vogelonderzoek Nederland 2018
Vogelatlas van Nederlandse Broedvogels, wintervogels en 40 jaar verandering. Kosmos Uitgevers, Utrecht/Antwerpen
Broedvogels in Nederland 2020. Sovon Vogelonderzoek Nederland
Avifauna van Noord-Brabant, van Erve 1967.
Samenwerkingsverband West Brabantse Vogelwerkgroepen 2007
Atlas van de West-Brabantse broedvogels, NPN-media, Breda.
Archief VWG

Wanneer hoorde u de eerste Fitis?

Doe mee aan het fenologisch onderzoek 2026 en geef je waarnemingen zo volledig mogelijk door. Fenologisch onderzoek bestudeert het verband tussen organische natuurverschijnselen en de meteorologische of klimatologische omstandigheden. Waarom kwam de eerste Boerenzwaluw dit jaar een week eerder in ons land aan dan vorig jaar. Of waarom bloeit de bosanemoon dit jaar tien dagen later dan vorig jaar. Als Vogelwerkgroep zijn we vooral geïnteresseerd in de aankomstdatum van de zomergasten en doortrekkers. Een onderzoek waaraan iedereen, ervaren of pas gestart met de vogelstudie, mee kan doen. Je eerste Fitis hebt je zeker **gehoord**. Voor de meeste andere vogels zijn de uiterlijke kenmerken voldoende om de soort te bepalen. Dus, evenals andere jaren, ook dit jaar weer de oproep om de eerste waarnemingen van zomergasten of doortrekkers door te geven. Ook als je aan andere tellingen zoals MUS (Meetnet Urbane Soorten), of aan inventarisaties zoals BMP (Broedvogel Monitoring Project) meewerkt, geef je waarnemingen die van belang kunnen zijn voor het fenologisch onderzoek door. Hoe meer waarnemingen er van een soort binnenkomen, hoe interessanter het wordt om de gegevens van meerdere jaren te vergelijken. Dus daarom de oproep aan ieder: geef je waarnemingen door op waarneming.nl of email naar ahsanden@hetnet.nl.

Hans van der Sanden

Nieuwjaarsreceptie van de Vogelwerkgroep op 11 januari 2026

Hoera, het is weer zover!

Allemaal blijde mensen om elkaar weer te zien en alle goeds te wensen. En vooral veel vogelplezier en kennisontwikkeling op onze nieuwe thuislocatie, de Kievitslaar in Effen. Een prima plek, voldoende parkeergelegenheid en een bushalte vlakbij.

Een warme ontvangst met koffie en thee. Ik miste wel de mooie gebakjes die we voorgaande jaren weleens hadden! Verdeeld over acht tafels (met onze eigen vertrouwde vogelkleedjes) mochten we weer van een totaal nieuw opgezette quiz genieten, ontworpen door onze voorzitter Maurice.

Hij hield ons goed bij de les! Het waren heel gevarieerde onderwerpen, die hij ons voorhield.

De verschillende werkgroepen werden goed in het zonnetje gezet. Dit gaf denk ik voor iedereen wat meer inzicht wat die 'anderen' nou doen. De quiz was weer zeer geslaagd, per werkgroep werd er een slimme vogelvraag bedacht, en konden er per tafel punten worden verdiend.

Winnaar van deze kennisquiz werd John Frijters, hij mocht de gouden veer ontvangen uit handen van Cees Wijnen, de winnaar van vorig jaar.

Leuk dat we onze vertrouwde drankjes en hapjes konden nuttigen, daar werd ook goed gebruik van gemaakt!

Nieuwtjes over gezondheid en vogelzaken werden in een gemoedelijke sfeer gedeeld.

Onze 'professor' Piet van Iersel hield nog een praatje over algemene zaken betreffende de zorgen over de natuur en dus de gevolgen voor onze vogels.

Een extra aandachtspunt was de noodzaak van nieuwe aanwas van jongere waarnemers. Dit is dringend noodzakelijk vanwege de sterke vergrijzing binnen onze Vogelwerkgroep (zoals overigens overal in onze maatschappij).

Bij deze bijeenkomst werd ook onze nieuwe flyer gepresenteerd. Een mooie uitvoering met vermelding van de mogelijkheden binnen onze Vogelwerkgroep.

Met dank aan onze vormgeefster Nienke de Laat.

Als besluit van dit verslagje zou ik nog aandacht willen vragen voor het bezoeken van de Kievitslaar voor onze lezingen en cursussen.

Probeer zoveel mogelijk samen met anderen te communiceren over vervoer om samen te reizen naar de Kievitslaar te Effen. Dit is voor sommigen van ons een praktische en veilige oplossing!

"We benne op de wereld om elkaar te helpen nietwaar?"

Een gezond en een gezellig vogeljaar gewenst en tot de nieuwjaarsreceptie van 2027!

John Frijters wordt gefeliciteerd door onze voorzitter.
Foto: Willem Veenhuizen

Onze vogelprofessor Piet van Iersel.

Foto: Willem Veenhuizen

Ook de jeugd was aanwezig

Foto: Ineke Buijsters

Mariska Tonnet

De Tafeleend in de Emerput

Al in 1975 werden de vogels op de Emerput geteld door leden van de Vogelwerkgroep. Wie dat in het begin waren, is mij niet bekend maar sinds 1995 hebben vooral Cor en Toos Borghouts en Harry van Vught de waterwildtellingen op zich genomen. Daardoor is er een lange reeks van waarnemingen ontstaan die ook aandacht vragen in ons blad. Opvallend is wel dat tussen 1987 tot 1994 er geen enkele waarneming is. Inmiddels heeft SOVON de app AVIMAP zover ontwikkeld dat je nu onderweg en ter plaatse je eigen waarnemingen kunt invoeren. Maar dat doet Cor niet, die schrijft het netjes in een boekje op en voert het dan thuis verder in. Ik denk dat Harry dat vroeger ook zo gedaan heeft, dus het is allemaal handwerk waarvan jullie en ik met behulp van Excel gemakkelijk een overzicht kunnen maken.

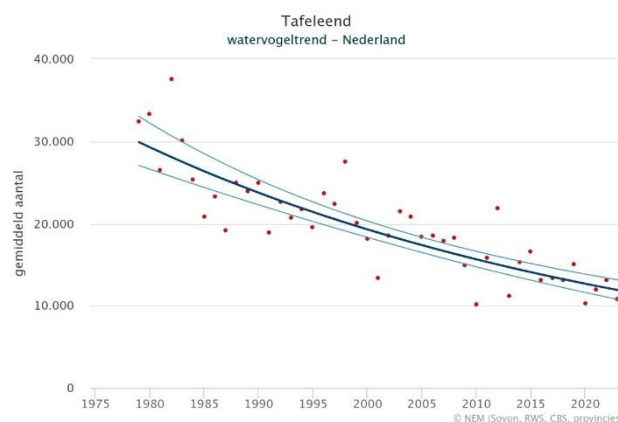
De Emerput is van oorsprong een zandafgraving geweest waarbij het vrijgekomen zand gebruikt werd voor de ophoging van een deel van de Vuchtpolder. Later heeft de gemeente onder voorwaarden toestemming gegeven aan de suikerfabriek CSM om slib te storten. Om zuurstofgebrek te voorkomen moest de plas belucht worden wat landschappelijk niet aantrekkelijk was, maar noodzakelijk om o.a. vissterfte te voorkomen. In 2008 was de put volgestort met slib en is dit verwijderd en naar elders afgevoerd. De plas is 14 ha. groot en 9 meter diep en is omgeven door bosschages. De suikerfabriek is inmiddels gesloten en in oktober 2008 zijn door CSM alle attributen van de put verwijderd. En daarmee verdween de Kokmeeuwenkolonie en daarna werd het aantal geoorde Futen aanzienlijk verminderd. Dat kwam dan vooral doordat er karpers zijn uitgezet in 2013.

Een overzicht van de tellingen staat in de volgende tabel:

Periode	Aantal waarnemingen	Getelde Tafeleenden	Gemiddeld aantal per waarneming
1970-1975	7	1872	267,4
1976-1980	5	2239	447,8
1981-1985	36	9281	257,8
1986-1990	2	180	90,0
1991-1995	3	277	92,3
1996-2000	31	2465	79,5
2001-2005	27	2341	86,7
2006-2010	24	500	20,8
2011-2015	13	108	8,3
2016-2020	12	21	1,8
2021-2025	10	2	0,2

Daaruit valt meteen op te maken hoe groot de aantallen in de zeventiger jaren waren en nu dus bijna afwezig. Het is dan altijd de vraag hoe dat komt, en is dat elders ook zo. Ik moet zeggen dat als ik op excursie ga en ik zie tafeleenden

dan worden ze door mij altijd in www.waarneming.nl ingevoerd. Dit om te voorkomen dat mijn waarnemingen verloren gaan. Ik heb nog op de site van SOVON gekeken hoe de landelijke ontwikkelingen zijn en dat zie je in de onderstaande figuur.

Dat lijkt dus wel op de ontwikkeling die we zien in de Emerput. Maar dan weet je nog niet hoe het komt. Volgens de literatuur eten Tafeleenden allerlei waterdiertjes, waaronder ook de driehoeksmossel. Nou is daar iets mee aan de hand; die is nl. in de grote rivieren inmiddels grotendeels vervangen door de quaggamossel. Dat is een invasieve exoot die sinds 2006 de rivieren van Nederland heeft gevonden. Maar niemand heeft natuurlijk gekeken naar het voorkomen van beide mossels in de Emerput. En ook niet naar de ontwikkeling van de onderwatervegetatie in deze zandwinput. Wel zal het zeker zo zijn geweest dat in de tijd dat de put werd gebruikt door de CSM om waswater van suikerbieten erop te lozen, het water zeker troebel zal zijn geweest waardoor dus geen waterplanten.

De sterke terugval van het aantal Tafeleenden in de jaren 2005 tot 2015 kan hier dus wel mee te maken hebben, maar zeker weet je dat dus niet.

Piet van Iersel

Tafeleend.

Foto: freenatureimages-Henk Baptist

Bronnen
Vogelatlas van Nederland: Sovon (2018)
www.westbrabantsevwg.nl
<https://stats.sovon.nl/stats/soort/>

De Patrijzenstand in Breda

Het aantal waarnemingen van Patrijzen in Breda blijft maar dalen. Het afgelopen jaar (2025) zijn er slechts 8 waarnemingen binnengekomen, een gigantische daling ten opzichte van 2023 toen er nog 38 waarnemingen zijn gedaan.

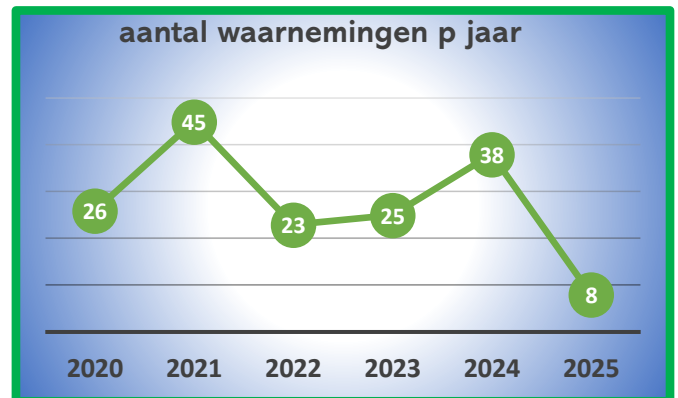
“Het gaat niet goed met ons Hupke” schreef ik in een artikel in 2020. Nu 5 jaar later moeten we concluderen dat het bijna gedaan is met de Patrijs.

Op De Rith (zie kaart) zitten mogelijk nog 2 paar; er zijn daar geen juvenielen gezien.

In Prinsenbeek zijn 2 waarnemingen gedaan. In Effen zag Joop van Riet nog een paartje. Roelofine van der Geest heeft een aantal waarnemingen doorgegeven van Patrijzen in de omgeving van Bavel, mogelijk zitten er daar nog 2 paar. Willem Veenhuizen ontdekte op een ‘vreemde onbekende’ plek een klucht van 7 Patrijzen aan de Koelemei, net tegen de spoorlijn aan. Dit is de enige plek waar juvenielen zijn gezien. Al bij al een schrijnend resultaat.

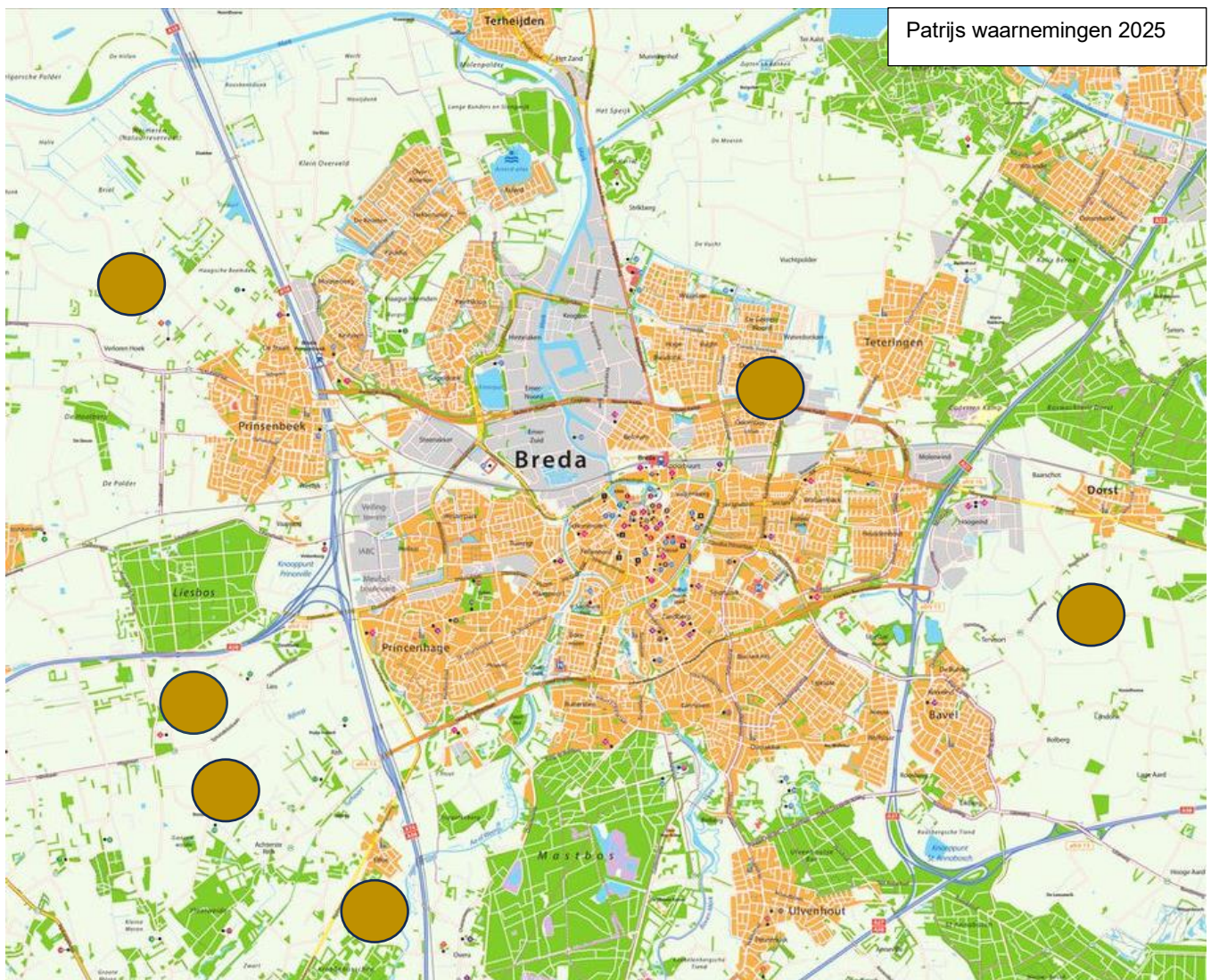
Het totaal aantal territoria wordt anno 2025 geschat op 5.

2	27-1-2025	Lies - Dwarsschoot	René Megens
2	7-5-2025	Ganzenweide	Jan Benoist
1	26-5-2025	Pr.beek Strijpenseweg	Martin van Leest
2	2-6-2025	Lies - Dwarsschoot	René Megens
7	16-6-2025	Doornbos- Koelemei	Willem Veenhuizen
4	28-7-2025	Pri.beek Klein Overveld	Hans van Kluiven
2	11-8-2025	Effen	Joop van Riet
2	20-4-2025	Lijndonk Bavel	Roelofine v d Geest

Dank aan alle waarnemers.

Martin van Leest

Broedgeval 't Hupke

Ergens in het Ginneken bevindt zich het geheime redactielokaal van 't Hupke. Midden in de natuurtuin van Martin van Leest, onze redacteur. Daar in zijn zelfgebouwde luxe blokhut gebeurt het. Hier wordt de kopij voor 't Hupke uitgebroed. Als voorzitter van de Vogelwerkgroep mocht ik aanschuiven bij de redactievergadering en dat was een prettige ervaring.

Op maandagavond 18 augustus 2025 zaten we gezamenlijk aan een robuuste houten tafel met alle schrijvende vogelaars: John Frijters, Piet van Iersel, Ineke Buijnsters, Wilma Rasink, Willem Veenhuizen, Hans van der Sanden, Raymond van Bremen, Jan Benoist en Martin van Leest. Jan was de dagvoorzitter en kreeg uit de aangrenzende gereedschapskamer een klein formaat houten moker aangereikt als voorzittershamer. Een vergadering van eigenzinnige vogelaars leiden, laat dat maar aan Jan over. Dat is Jan wel toevertrouwd. Resultaat: alle neuzen weer in dezelfde richting, nieuw elan, een kwaliteitsimpuls en een dikker Hupke.

Als vereniging mogen we trots zijn op ons blad dat vier keer per jaar uitkomt, en dát al meer dan 25 jaar. Je begrijpt: 't Hupke is niet zomaar een broedgeval, het is een gewaardeerd podium om elkaar te informeren en te inspireren. Maak er gebruik van, zou ik zeggen. Alle kopij is welkom, als het maar over vogels en hun leefgebied gaat natuurlijk. De redactie kan hierbij helpen of adviseren. Heel veel dank daarom aan onze redactie, de correctoren en alle andere mensen die een bijdrage leveren aan 't Hupke.

Maurice Verschuren, uw voorzitter

Ze zijn klaar, onze nieuwe folders: *Zo laten wij ons zien*

Met trots presenteren we de gloednieuwe folders van onze vereniging. Fris, kleurrijk en eigentijds, precies zoals we onszelf graag laten zien. De moderne vormgeving en actuele teksten zorgen ervoor dat we in één oogopslag duidelijk kunnen maken waar onze vereniging voor staat en wat we te bieden hebben.

De nieuwe folder.

Foto: Ineke Buijnsters

Tijdens de nieuwjaarsbijeenkomst werden de folders voor het eerst uitgedeeld. Dat leidde meteen tot levendige gesprekken: iedereen had wel een mening, een favoriet detail of een suggestie. Zoveel mensen, zoveel meningen, maar de reacties waren vooral enthousiast. Een mooier compliment voor het eindresultaat kun je je bijna niet wensen.

Een speciaal woord van dank gaat uit naar Nienke de Laat (vriendin van ons lid Oscar Loos). Met haar spontane aanbod, inzet en professionele kijk, heeft zij de folder een echt hedendaags smoel gegeven. Daarnaast zijn we dankbaar voor de prachtige foto's die zijn gemaakt door Laurie Rijdsdijk, Ria Lambrechts, Agnes van der Sanden, Ineke Buijnsters en Mike Tan.

Beeld en tekst versterken elkaar en maken de folder tot een geheel waar we trots op mogen zijn.

De folders zullen de komende tijd volop gebruikt worden voor bezoekers van onze lezingen, en excursieleiders kunnen ze uitdelen aan belangstellenden. Ook het PR-team neemt ze mee naar tuincentra, groenfestivals en andere activiteiten in de regio.

Ken jij een mooie plek waar vogelliefhebbers samenkomen en waar onze folder niet mag ontbreken? Laat het ons weten! Samen zorgen we ervoor dat onze vereniging zichtbaar blijft, in woord én in beeld.

Ineke Buijnsters

Vogels houden niet van draden

Jac.P.Thijssse noemde de Geelgors "de beste draadzanger" en de Roodborsttapuit "de mooiste draadvogel" in het tijdschrift De Levende Natuur. Hij vond in 1897 de "moderne" telegraafpalen aantrekkelijk voor vogels. Hij gaf de lezers het gevoel dat niet alle ontwikkelingen zich tegen de natuur keerden.

Illustratie, fotofreestyle.nl

In 1914 beschreef Jan Drijver echter de gevaren voor vogels van de draden in het zelfde tijdschrift. Boerenzwaluwen, Spreeuwen en de Torenavalk zaten graag op de draden, maar voor vogels waren ze een dodelijk gevaar: als vogels er tegenaan vlogen braken ze hun vleugels en stierven een zekere dood. Vooral trekvogels, die het gebied niet kenden, liepen zeker in de nacht een groot gevaar. Jan Drijver had in een jaar op een telegraaftraject van nog geen zes kilometer twintig dode vogels gevonden. Nederland had in 1911 een telefoonnet van 3071 km. en een rijks- telegraafnet van 7600 km. Daar kwamen dan de telegraafdraden van de spoorwegen nog bij. Er stond nog geen 10 volt spanning op de draden van koper of gegalvaniseerd ijzer, maar ze waren dun en moeilijk zichtbaar. Duizenden vogels werden er toen al slachtoffer van. De genoemde telegraafdraden zijn in de loop van de twintigste eeuw opgeruimd. Maar er kwamen bovengrondse laagspanningsleidingen voor terug om het buitengebied van elektriciteit te voorzien. Ook deze zijn verdwenen en de elektriciteit wordt tegenwoordig via ondergrondse leidingen geleverd. In België zie je ze nog wel. De landelijk netbeheerder Tennet zegt dat het laag- en middenspanningsnet van de regionale netbeheerders bijna overal in Nederland onder de grond ligt. Alleen rond Gouda ligt nog zo'n 100 km. aan bovengrondse leidingen waarop 400 volt staat. We noemen leidingen maar beter lijnen. Leidingen zijn voor gas en water. Volgens Tennet zitten b.v. zwaluwen nooit op het bovengrondse hoogspanningsnet. Vogels houden niet van hoogspanningslijnen. Ze zitten hoogstens op de spanningsloze bliksemdraden. Maar ze kunnen zonder problemen op spanningvoerende lijnen plaats nemen. Hoe hoger de spanning hoe minder het voorkomt. Vogels kiezen liever voor 110 kilovolt dan voor 380 kilovolt.

Vogels kunnen blijkbaar het elektrisch veld rond de lijnen detecteren. Waarschijnlijk ervaren ze een soort prikkeling of tinteling. Mogelijk voelen de vogels ook de hitte van de hoogspanningskabels.

De kabels kunnen bij een hoge stroomsterkte, windstil en droog weer, behoorlijk warm worden. In ons land zijn wel temperaturen van 70 of 80 °C gemeten, maar meestal is het verschil met de omgevingstemperatuur maar een paar graden. De wind koelt heel effectief. In het algemeen is het bezwaar van een hoge kabeltemperatuur dat de doorhang (de zeeg) toeneemt. Erg hete, doorhangende lijnen hebben in het buitenland mogelijk wel eens bosbranden veroorzaakt. Misschien kunnen vogels ook de hoogspanningslijnen opmerken door het geluid dat de lijnen produceren. Vooral bij vochtig, mistig of miezerig weer kunnen de hoogspanningslijnen een zwak geknetter laten horen. Dit wordt opgewekt door de zogenoemde corona-ontladingen aan scherpe uitsteeksels. Hoe hoger de spanning hoe meer geknetter. Het geluid dat de wind in de kabels opwekt staat los van de spanning, maar heeft eerder te maken met de dikte van de kabels.

Hans van der Sanden

(Samenvatting uit NRC)

Boerenzwaluw,

Foto: Hans van der Sanden

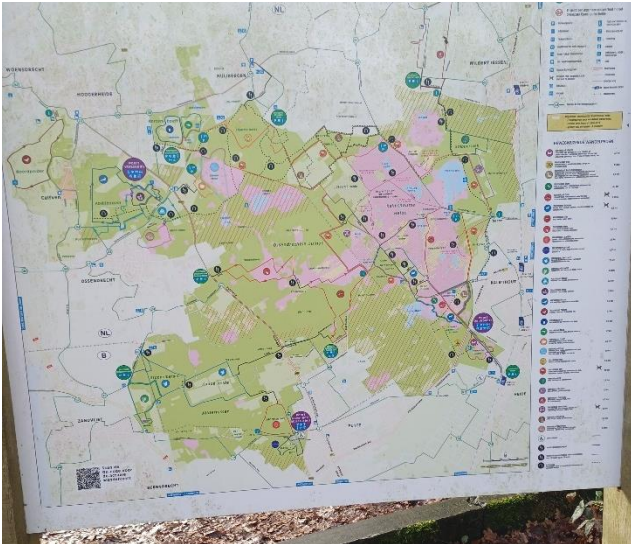

Muurschildering aan de Roerdompstraat in Dordrecht door Jeanette in t Veld

Moretusbos

Algemeen

Formeel parkbos nabij Putte, Noord-Brabant, dat behoort tot kasteel Ravenhof. Het ligt juist over de grens in België. Het bos maakt deel uit van Grenspark Kalmthoutse Heide en is in beheer bij Staatsbosbeheer

Ligging en bereikbaarheid

Het Moretusbos is te bereiken via de ingang van Ravenhof, Oud Broek 2 te Stabroek. Er zijn hier voldoende parkeerplaatsen. Ook is het bereikbaar via Putte, daar is parkeerruimte bij de begraafplaats aan Acacialaan 5. Vanaf de achterzijde van de parkeerplaats kun je het bos in lopen. Het bos is gelegen direct ten westen van Putte, op de rand van de Brabantse Wal.

Beschrijving

De Nederlands-Belgische grens loopt door het gebied, je vindt her en der nog oude grenspalen. Het is een aangeplant park c.q. bos. In de 18^e eeuw is hier veel heide ontgonnen door de rijke familie Moretus, die er vervolgens een kasteel, een park, kunstmatige heuvels en waterpartijen liet aanleggen. Je vindt er onder andere de Geldberg, waar naar verluidt Jonker Moretus tijdens de Franse Revolutie zijn geld begraven heeft.

Het geld is nog altijd niet gevonden .....

De Huzarenberg kun je gemakkelijk beklimmen, omdat er trappen zijn gemaakt. Ook op andere plaatsen zijn er trappen in paden, die tussen muren van rododendrons lopen. De begroeiing is afwisselend: percelen met naaldbomen, maar ook stukken waar loof- en naalddhout gecombineerd zijn, en een heideveldje omzoomd door muren van rododendrons. De rododendron is in het hele bos zeer prominent aanwezig, op sommige percelen bestaat de ondergroei uit niets anders. Dit, samen met de rechtlijnige aanleg van het park en de hoogteverschillen, geeft een soms on-Nederlandse sfeer. Blijkbaar wordt de invasieve struik bestreden, want op sommige plekken is de ondergroei verwijderd.

Mogelijkheden

Het gebied maakt onderdeel uit van het wandelnetwerk Kempense Heide, en van het fietsnetwerk Kempen. Er zijn ook mountainbikeroutes. Meer informatie vind je op deze websites:

www.grensparkkalmthoutseheide.com

www.vvvbrabantsewal.nl

www.monumenten.nl

www.staatsbosbeheer.nl

Horeca is er bij Kasteel Ravenhof en in Putte. Bij de poort van Ravenhof staan meerdere infoborden waarop je gemarkeerde wandelingen kunt terugvinden.

Het gebied is te combineren met de nabijgelegen gebieden Koude Heide en Stoppelbergen.

Helling met rododendron,

Foto: Wilma Rasink

Wat is er te zien en te horen

Koolmees, Pimpelmees, Kuifmees, Zwarte Mees, Grote Bonte Specht, Groene Specht, Houtduif, Holenduif, Gaai, Zwarte Kraai, Vink, Winterkoning, Boomklever, Vuurgoudhaan.

Bij waarneming.nl kun je zoeken op Putte-Moretusbos.

Wandel en fietsroute-netwerk.

Foto: Wilma Rasink

Wilma Rasink

Matty Smit & Ben van Loon

In het team van tafel nr. 2, de winnende tafel van de nieuwjaarsquiz, zaten onder andere Matty en Ben. De individuele vraag wisten zij helaas niet goed te beantwoorden, maar dat mocht de pret niet drukken. Ze vonden de avond erg leuk en waren zichtbaar onder de indruk van de kennis van hun tafelgenoten. Op mijn vraag naar hun vogelervaringen bleven ze bescheiden, maar dat maakt hen juist des te interessanter. Absoluut de moeite waard om nader kennis te maken. Het schrijfwerk wordt deze keer door Ben gedaan, aangezien Matty deze week een schouderkoprothese krijgt.

Hoe belangrijk is het vogelen voor jullie?

Het is heerlijk ontspannen en we zijn lekker in de natuur, bijvoorbeeld langs de Mark of Molenley. De stilte is ook prima en het is nog steeds leerzaam.

Wat betekent de Vogelwerkgroep voor jullie?

We vinden het een heel gezellige club en we hebben veel geleerd in de beginners- en vervolgcursus. We genieten van de excursies, zoals naar Plan-Tureluur, heerlijk uitwaaien en veel watervogels zien. De thema-avonden zijn ook inspirerend.

Waarom zijn jullie lid geworden?

In 2009 zijn we beiden lid geworden, eerst vooral om verdere kennis op te doen. We kampeerden toen in een tent bij Retranchement, hadden net ons eerste vogelboekje van Hayman gekocht en wilden daarna nog meer leren.

Koekoek met rups foto, Leo Wijering

Wat is jullie vreemdste ervaring op vogelgebied?

We waren aan het fietsen in Zeeland, daar zagen we een Blauwe Reiger een hele rat naar binnen schuiven; wat een geweldig beeld. Vlakbij camping Oranjezon zagen we een Koekoek in het nest van een klein vogeltje vliegen.

Wat is jullie lievelingsvogel?

Van ons allebei zijn dat de Kluut en de Grutto, vanwege de manier waarop ze bewegen en eten, en om hun prachtige verenkleed. We zien ze vaak in Zeeland en zetten dan de telescoop op.

Kluten parend aan het Zeeuwse strand.

Foto: Chris Schenk

Wat doen jullie zoal op vogelgebied?

Toen we onze verrekijker kochten bij het Vogelrevalidatiecentrum in Zundert, mochten we met Charles Brosens mee op excursie. Zo zagen wij vijf Zwarte Spechten en voor de eerste keer de Wielewaal. We hebben een tuin die aantrekkelijk is voor vogels en insecten. Er op uittrekken met de verrekijker en telescoop doen we in Zeeland. Maar ook in onze wijk, Brabantpark, zien we genoeg.

Wat is het mooiste vogelland?

Dan kiezen we toch wel voor Duitsland, het Sauerland. Daar is het nog landelijk, in de heuvels zijn veel soorten vogels en ook diverse roofvogels.

Wat is jullie favoriete gebied in Nederland?

Zonder twijfel Natuurgebied Oranjezon op Walcheren, dat ligt daar zo mooi. In de buurt van Vrouwenpolder hebben we een seizoenplek voor de caravan. Daar zijn duinen met veel water, bos en struiken, eigenlijk alle biotopen bij elkaar.

Kun jullie vogelen combineren met jullie werk of andere hobby's?

Sinds een tijdje zijn we met pensioen (Ben werkte in het Chassé en Matty in het ziekenhuis), dus nu is er tijd om te vogelen en er met de fiets op uit te gaan.

Zijn we nog wat vergeten?

De nieuwe locatie in Effen voor de bijeenkomsten is echt geweldig, zeker de toepasselijke naam 'De Kievitslaar'.

Ineke Buijnsters

Trekbewegingen van vogels

Heeft U afgelopen winter meer Pimpelmezen (Cyanistes caeruleus), op de vetbollen of op de voedertafel gehad dan in andere jaren? Vogeltrek of een invasie?

Met vogeltrek worden vaak de seizoensbewegingen van vogels bedoeld. Tussen de gebieden waar ze wel en waar ze niet broeden. Het is een verplaatsing waarbij een vogel zijn normale verblijfplaats verlaat. Zo'n trektocht hoeft geen reis tussen landen of continenten te zijn. Ook hoeft niet de gehele populatie van een soort te trekken. Een van de verschijnselen die met trek te maken hebben zijn invasies. Invasies zijn soms een gevolg van ongunstige weersomstandigheden.

De vraag is waarom vogels trekken. Trekgewoonten van individuele vogels kunnen worden bestudeerd door vogels te ringen. Ook radarbeelden kunnen voor de interpretatie van waarnemingen worden gebruikt. Een veelbelovende techniek is het aanbrengen van een miniatuurzendertjes dat voortdurend de positie van een vogel weergeeft.

De sleutelfactor voor de trek is voedsel.

Het beeld van de trek wordt bemoeilijkt door de bewegingen van vogels die de indruk geven het hele jaar door op een plaats te verblijven. Het vergt een nauwkeurige observatie van vogels bij een plotselinge toevloed, of terugmelding van geringde exemplaren, om aan te tonen dat de populatie verschuift. Soms stelt een determinatiekenmerk vogelaars in staat vreemdelingen te herkennen. Zoals bij verschillende ondersoorten van b.v. de Staartmees, (Aegithalos caudatus). Waarnemingen laten zien dat de trekdrang groter is bij gebrek aan voedsel.

Koolmezen, (Parus major), zijn doorgaans standvogels maar vele verlaten Noord-Europa in jaren waarin populatie-groei samenvalt met een mislukte beukennootjes oogst. Een invasie is een onregelmatige soort trek, waarbij vogels zich in zulke aantallen uit hun normale gebied verplaatsen dat ze de aandacht trekken van vogelaars.

Vogels die op deze manier opduiken vertrouwen op een beperkt dieet van een of twee voedselsoorten, die jaarlijks in aanbod variëren. Invasies worden veroorzaakt door bevolkingsexplosies bij vogels of een wisselend voedselaanbod in het broedgebied van die vogels. Is de voedselopbrengst in een jaar kleiner dan in het voorgaand jaar dan is er voor de vogelbevolking niet genoeg te eten en wordt noodgedwongen een deel van de vogels gedwongen weg te trekken.

Vroeger dacht men dat deze invasiegasten hun ondergang tegemoet vlogen. Tegenwoordig weten we dat deze invasiegasten later toch weer terug keren. Invasies hebben geen richting zoals we bij normale trekbewegingen wel zien. Vogels die normaal gesproken de winter overleven zonder trek, kunnen worden gedwongen zich te verplaatsen bij gebrek aan voedsel. Het is dan ook niet verrassend dat vogels niet weg trekken als ze de kans krijgen om voldoende voedsel te bemachtigen ter plaatse.

De mate waarin vogels in gewicht kunnen toenemen is opmerkelijk, 1 tot 2 procent per dag bij zangvogels. Als de voedselvoorraad beperkt is ontstaat er concurrentie. De standvogels worden territorialer en agressiever.

Dit zien we vooral bij soorten die invasies kennen.

Standvogels worden daar dan aangevuld met nieuwkomers.

Er was afgelopen winter dus sprake van een invasie van Pimpelmezen. Zou dit een toename betekenen van broedende Pimpelmezen in b.v. nestkastjes in onze tuinen?

Hans van der Sanden

Pimpelmees

Waarnemingen

Waarnemingen verzameld door Hans van der Sanden

4	Appelvink	2025-12-03	Breda - Haagse Beemdenbos	Ger Duijf
4	Baardman	2025-12-28	Brabantse Biesbosch	Bart Jaspers
2	Barmsijs	2026-01-18	Rijsbergen	Gerard Sand
1	Blauwe Kiekendief	2025-12-09	Achtmaal - De Matjens	Hans Goossens
7	Boomleeuwerik	2025-11-12	Galder - Galderse Meren	Jarek van Houten
1	Bosuil	2025-12-20	Zundert - Wildert e.o.	Mary Holleman
17	Brilduiker	2025-11-15	Dintelse Gorzen	Leo Nagelkerke
1	Cetti's Zanger	2026-01-03	Breda - Hooijdonk	Bianca van den Berg
1	Dwergmeeuw	2025-11-09	Galder - Galderse Meren	Jarek van Houten
23	Goudplevier	2026-01-17	Brabantse Biesbosch	Hans Diepstraten
3	Goudvink	2026-01-19	Boswachterij Dorst	Egbert Eilander
1	Grijze Wouw	2025-11-08	Molenplaat - opgespoten	Mark Langstraat
4	Grote Barmsijs	2025-12-23	Breda - Haagse Beemden	Rutger van Ouwerkerk
1	Grote Gele Kwikstaart	2026-01-10	Hooge Zwaluwe	Mathilde Marijnissen
31	Grote Zaagbek	2025-12-29	Brabantse Biesbosch	Hans Diepstraten
20	Grutto	2026-01-24	Brabantse Biesbosch - Noordwaard	Remko Hanssens
13	Halsbandparkiet	2025-12-02	Breda - Het Valkenberg	Frank Verpaalen
1	Havik	2025-12-20	Hooge Zwaluwe -Oude Moeren	Bart Jaspers
3	Houtsnip	2026-01-28	Breda - Lange Bunders en Slangwijk	Rutger van Ouwerkerk
1	IJsvogel	2026-01-26	Breda - Markdal	Cobi van Wijngaarden
3000	Kievit	2025-12-17	Brabantse Biesbosch - Noordwaard	Jan Benoist
1	Klapekster	2025-11-21	Zundert - Pannenhoeft - zuid	Hans Diepstraten
15	Kleine Barmsijs	2025-12-13	Prinsenbeek	Tim van Oerle
1	Kleine Bonte Specht	2025-11-08	Breda - Mastbosch	Reinier van Loo
1	Kleine Rietgans	2026-01-28	Prinsenbeek - Weimeren	Rutger van Ouwerkerk
1	Kleine Zilverreiger	2026-01-11	Brabantse Biesbosch - Gat van de Zalm	Remko Hanssens
60	Kleine Zwaan	2026-01-26	Oosterhout (NB)- Willemspolder	Jan Boers
11	Koereiger	2025-11-14	Brabantse Biesbosch - Noordwaard	Hans Diepstraten
6000	Kolgans	2025-12-15	De Heen - Nieuwe Heipolder	Piet van Iersel
8	Kruisbek	2025-12-10	Breda - Mastbosch	Cees Huijben
1	Matkop	2026-01-25	Brabantse Biesbosch - Polder Maltha	Marjo Lips
1	Middelste Bonte Specht	2025-12-21	Zundert - Pannenhoeft - landgoed	Gerard Sand
5	Middelste Zaagbek	2026-01-17	Dintelse Gorzen - West	Joost Simons
13	Nonnetje	2025-12-27	Brabantse Biesbosch - Noordwaard	Jarek van Houten
2	Raaf	2026-01-17	Oosterhout (NB) - Boswachterij Dorst	Sandra Aarts
20	Ringmus	2025-12-16	Prinsenbeek - Verloren Hoek e.o.	Corrie van Haperen
1	Rode Wouw	2026-01-24	Breda - Hooijdonk	Rutger van Ouwerkerk
1	Roerdomp	2026-01-17	Brabantse Biesbosch - Polder Maltha	Mark Langstraat
1	Roodhalsgans	2026-01-11	Fijnaart - Zwingelspaan - zuid	Boy Possen
54	Sijs	2025-11-08	Breda - Haagse Beemdenbos	Kees Wijnen
1	Slechtvalk	2025-11-06	Oudenbosch	Laurie Rijsdijk
1	Smelleken	2025-12-04	Breda - Lange Bunders en Slangwijk	Mitchell Krijnen
7000	Spreeuw	2025-11-11	Breda - Doornbos	Raymond van Breemen
1500	Toendrarietgans	2026-01-18	De Heen - Nieuwe Heipolder	Piet van Iersel
2	Torenavalk	2026-01-12	Breda - Lies - Dwarsschoot	Rene Megens
50	Veldleeuwerik	2025-12-03	Breda - Hooijdonk	Erik van Boxtel
1	Vuurgoudhaan	2026-01-22	Prinsenbeek	Netty Rook
1	Waterral	2025-11-21	Breda - Waterakkers	Bianca van den Berg
6	Wilde Zwaan	2026-01-19	Hooge Zwaluwe - Zonzeel	Hans Goossens
4	Witgat	2026-01-17	Hooge Zwaluwe - Zonzeel	Bart Jaspers
25	Witte Kwikstaart	2025-12-13	Zevenbergen - Dikkendijk-zuid e.o.	Corine Alsemgeest
1	Zwarte Roodstaart	2025-12-05	Stroomgebied Molenleij	Edwin Van der werf

Ijsvogel in Mastbos, Groene Specht man , Mastbosch,

Mandarijneenden aan de Mark

Middelste Zaagbek Brouwersdam Vuurgoudhaan Mastbosch

Foto's Ria Lambregts